

Bouwhistorische verkenning

Oude Rijksweg 75 Staphorst

December 2023

Adres:	Oude Rijksweg 75 7951 EA Staphorst
Opdrachtgever:	
Monumentnummer:	34308
Datum aanwijzing:	27-3-1973
Kadastraal nummer:	AQ 811
Monumentale status:	Rijksmonument
Huidige functie:	Woning
Afbeelding titelpagina:	Voorgevel in 1965. (foto RCE beeldbank)

**© NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERMENIGVULDIGD ZONDER
(SCHRIFTELIJKE) GOEDKEURING VAN DE OPDRACHTGEVER OF DE AUTEUR
Auteursrecht ligt bij Van der Scree, bureau voor bouwhistorisch onderzoek**

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Bladzijde
Inleiding	2
Hoofdstuk 1. Samenvattingen	3
1.1 Samenvatting bouwgeschiedenis	3
1.2 Samenvatting waardering	3
1.3 Samenvatting advies	3
Hoofdstuk 2. Bouwgeschiedenis	4
2.1 Stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis	4
2.2 Bouwgeschiedenis	7
Hoofdstuk 3. Bouwhistorische beschrijving en analyse	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Stedenbouwkundige situatie en context	10
3.3 Exterieur voorhuis Oude rijksweg 75	11
3.3.1 Bouwmassa	11
3.3.2 Gevels	12
3.4 Constructie	19
3.4.1 Draagconstructie	19
3.4.2 Kapconstructie	25
3.5 Interieur	27
3.6 Korte beschrijving en analyse deel	47
Hoofdstuk 4. Waardestellingen	49
4.1 Beschouwingsniveau	49
4.2 Type waardestelling en vergelijkingsniveau	49
4.3 Waardestelling	50
4.3.1 Waardestelling Voorhuis Oude Rijksweg 75	50
Hoofdstuk 5. Conclusie	55
Hoofdstuk 6. Gebruikte literatuur en bronvermelding	56
Hoofdstuk 7. Bijlagen	57
Bijlage 1. Plattegronden voorhuis en deel 2023	57
Bijlage 2. SHBO Opmetingstekening Gemeenteweg 254	58
Bijlage 3. Uittreksel kadastrale situatie 2023	59
Bijlage 4. Uittreksel monumentenregister RCE	60

Inleiding

Dit onderzoek richt zich vrijwel uitsluitend op het voorhuis van de boerderij aan de Oude Rijksweg 75. De reden hiervoor was dat de vergunning voor de herstel- en verbouwwerkzaamheden aan de deel reeds was afgegeven. Voor de plannen voor het voorhuis was het van belang het bouwhistorische onderzoek te verrichten wat nu voor u ligt. Ondanks het gebrek aan vergelijkbare onderzoeken van andere boerderijen in Staphorst en Rouveen heb ik geprobeerd zo goed mogelijk te oordelen over de aanwezige cultuurhistorische waarden. Wat ik kon vinden aan literatuur over boerderijen in Staphorst binnen de beschikbare tijd voor dit onderzoek is dan ook zoveel mogelijk gebruikt. Ook heb ik gesproken met een lid van de boerderijstichting Staphorst die mij ook de nodige nuttige informatie verschafte.

Ik wil dan ook deze stichting bedanken voor hun hulp en verder [REDACTED] van Buro de Haan voor de communicatie en tekeningen en uiteraard [REDACTED] als eigenaar en opdrachtgever. Ik wens de eigenaren veel succes en wijsheid toe met de huidige en komende verbouwing van het pand.

Van der Schee, Bureau voor Bouwhistorisch Onderzoek

Hoofdstuk 1. Samenvattingen

1.1 Samenvatting Bouwgeschiedenis

Een samenvatting heeft hier geen meerwaarde, gezien de relatief jonge bouw en het ontbreken van meerdere substantiële bouwfasen. Zie verder 2.2.

1.2 Samenvatting waardering

De volgende elementen hebben een hoge monumentenwaardering gekregen:

- De stedenbouwkundige situatie
- De voorgevel en rechterzijgevel met vensteropeningen
- De bouwmassa
- De draagconstructie in de vorm van de (restanten van de) twee voorste gebintstellen
- De kapconstructies
- Hoofdvorm interieur begane grond indeling van de ruimtes
- Interieur: Twee binnendeuren met kozijn van ruimte D, beschildeerde kast naast voordeur ruimte D, Kelder en bedstede in ruimte E en de gang F.

De volgende elementen hebben een positieve monumentenwaardering gekregen:

- De zijgevel links
- Linker en rechter achtergevel voorhuis
- Derde gebintstel voorhuis
- Houten wand tussen ruimte F en G
- Wandtegels en betegelde plateau ruimte D

De andere onderdelen in het pand kregen een indifferente monumentenwaardering.

1.3 Samenvatting advies

Zie hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 2. Bouwgeschiedenis

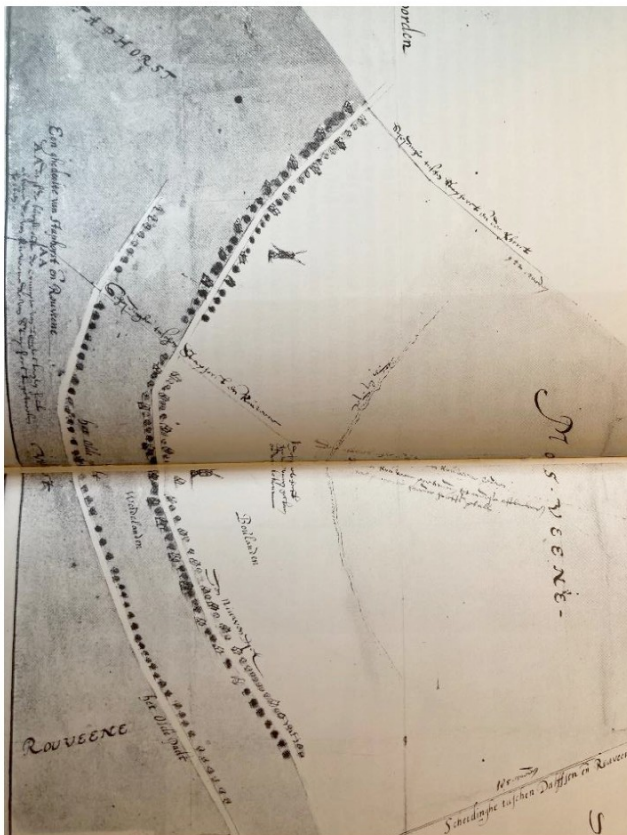
2.1 Stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis

De naam Staphorst wordt voor het eerst genoemd in 1283 in oorkonden van het voormalige benedictijner klooster te Ruinen. Vóór dat jaar moet er al sprake zijn geweest van een eigen kerk. Deze kerk stond bij het huidige kerkenland, een behoorlijk stuk noordelijk in de richting van Meppel. Vanuit daar werden de woeste gronden ontgint door de toenmalige eerste bewoners. De ontginningen werden vanaf 1325 vooral aangestuurd dan wel beïnvloed door de twee belangrijke kloosters in de omgeving, Dickninge en het Zwartewaterklooster.

De ontginningsrichting voltrok zich in Zuidzuidoostelijke richting. De kerk verhuisde mee in die zin dat men een nieuwe kerk bouwde in 1436, nabij de nog bestaande Olde kerkhofsweg. Ook deze kerk is verdwenen nadat het dorp verder opschoof in Zuidelijke richting. Van de derde kerk van Staphorst is alleen de toren uit 1763 bewaard gebleven. Deze toren staat relatief dichtbij het pand van onderzoek.

Door de ontginningen klinkte de bodem in en was men genoodzaakt hogere gronden (Horst) te volgen om op te bouwen. De huidige, zichtbare lintbebouwing langs de Gemeenteweg en Oude rijksweg is hier het gevolg van. De bebouwing langs deze wegen is hoofdzakelijk tot stand gekomen in de 19^e eeuw en begin 20^e eeuw met enkele uitzonderingen uit de (late) 18^e eeuw. Staphorst was en is nog altijd een streekdorp met een sterk agrarisch karakter.

Het typische slagenlandschap met elzenbeplanting langs de erfgrenzen is nog altijd goed herkenbaar. Door de historische smalle percelering en de behoefte aan grondverdeling in boerenfamilies ontstond er achter elkaar gelegen bebouwing van boerderijen op smalle percelen, soms tot drie of vier boerderijen diep. Deze oplossing is karakteristiek voor de lintbebouwing van Staphorst en Rouveen.

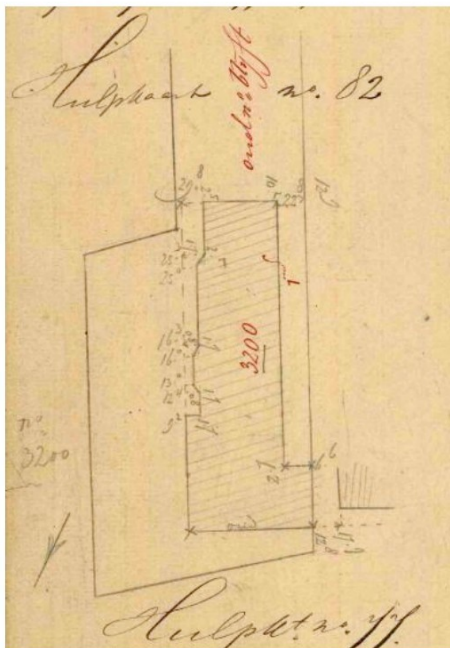
Afb.1 Detail van een kerspelscheidingskaart uit 1635, opgemaakt door landmeter J. Noord boven.

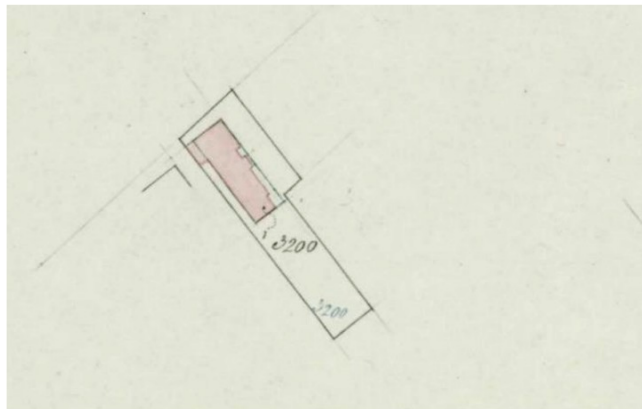
Afb.2 Uitsnede uit de kaart van 1867 van Staphorst en omgeving met in de rode cirkel grofweg de locatie van de boerderij.

Afb.3 Uitsnede van het verzamelplan van Staphorst behorend bij de kadastrale minuut van 1832. In de zwarte cirkel de locatie van de later gebouwde boerderij van onderzoek.

Afb.4 Detail veldwerk 1894.

Afb.5 Hulpkaart 1894 met perceel X3200 en met rode lijnen getekend de nieuwe aanbouw.

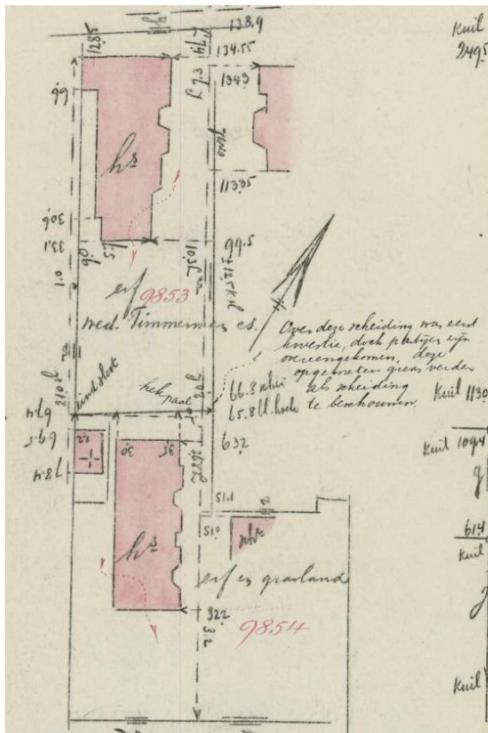
Op het verzamelplan van de minuut van 1832 staat de boerderij nog niet. Wel zien we duidelijk de sectie waar ze later op zou verschijnen. Het gaat om sectie R en in de zwarte cirkel op afb.3, de locatie van de latere boerderij. We zien al vrij veel boerderijen aan beide zijden van de Oude Rijksweg en af en toe meerdere achter elkaar op een perceel.

In de zoektocht naar de bouwtijd van het voorhuis met deel liepen alle pogingen om hulpkaarten te vinden over de percelen van sectie R helaas op niets uit. Uiteindelijk bleek het oudste nummer in een nieuwe sectie X te liggen. Het gaat om het perceel X3200, waarbij blijkt dat er een aanbouw plaatsvindt in 1893. De oorspronkelijke boerderij zonder aanbouw staat al op deze hulpkaart waardoor deze zeker ouder dan 1893 moet zijn. Er is echter geen verdere verwijzing aanwezig naar oudere kaarten en ook geen koppeling tussen Sectie X en het oudere Sectie R. Via het perceel van het buurpand ten noorden van nr.75 bleek dat nummer X3201 aldaar in 1874 werd gesplitst in twee nieuwe nummers. Hieruit volgt dat de nummering X3200 en X3201 in elk geval vóór 1874 gegeven moet zijn. Uit de kadastrale leggers blijkt ook dat de eigenaar in die periode, Landbouwer [REDACTED], de boerderij verkoopt in 1876. Weer een bewijs dat in dat jaar de boerderij er al stond.

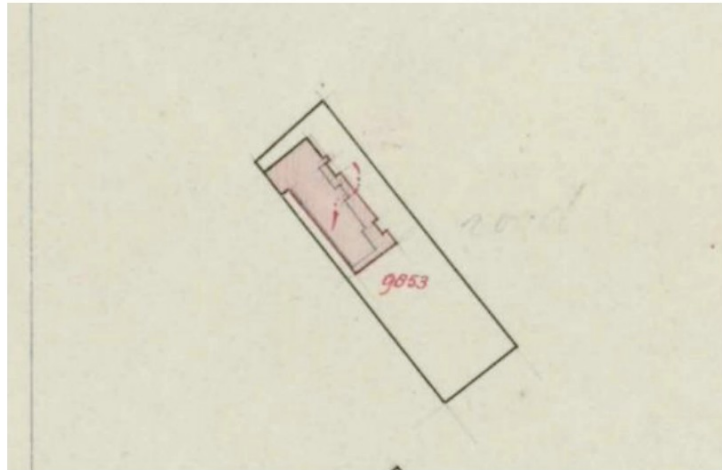
Uit dit bouwhistorische onderzoek naar de muren en gebinten van het voorhuis volgt de vermoedelijke datering in de periode 1860-1870. Ik schat niet in dat de werkelijkheid heel anders is maar het is in dit uitzonderlijke geval niet mogelijk gebleken de exacte bouwtijd te achterhalen, iets wat normaal gesproken met 19^e eeuwse panden vanaf ca.1830 vrijwel altijd mogelijk is.

De eerste eigenaar die we aantreffen in de kadastrale leggers is Jan Rijkman [REDACTED]. Het perceel met boerderij staat bekend als "De 10 akkers". Bij de aantekeningen staat R1863, wat meestal een hermeting betreft (Redres staat voor hermeting). Dit kan inhouden dat er ook is gebouwd in dat jaar of een jaar ervoor maar zeker is dit niet.

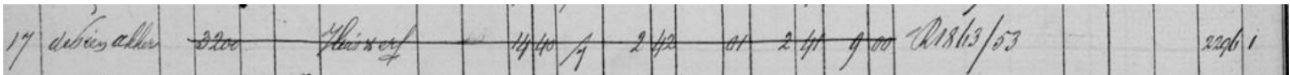
Op de verschillende hulpkaarten en veldwerken is de vorm van de boerderij goed te zien. Het voorhuis blijft vanaf 1893 zijn vorm behouden. Tot 1926 versmalt de deel naar achter toe steeds iets verder. In dat jaar wordt de zijgevel waarin de baanderdeuren zich bevinden iets verderop geheel nieuw opgetrokken. In 1924 had men een geschil met de achterburen over de erfgrenzen. Het veldwerk op afb.6 laat mooi de toenmalige situatie zien.

Afb.6 Veldwerk uit 1925 met perceel 9853

Afb.7 Hulpkaart 1926, de deel wordt verbreed.

Afb.8 Detail uit de legger 1679. "De tien akkers." Eerst bekende eigenaar: J

2.2 Bouwgeschiedenis voorhuis Oude Rijksweg 75

Het voorhuis van deze boerderij is vermoedelijk opgetrokken tussen 1860 en 1870. Een deel van de voorgevel en de binnenmuren rond de centrale kamer dateren uit deze periode. Dit geldt ook voor de overblijfselen van de twee voorste gebinten die zich in het voorhuis bevinden. Het is daarbij niet uit te sluiten dat deze gebinten nog ouder zijn.

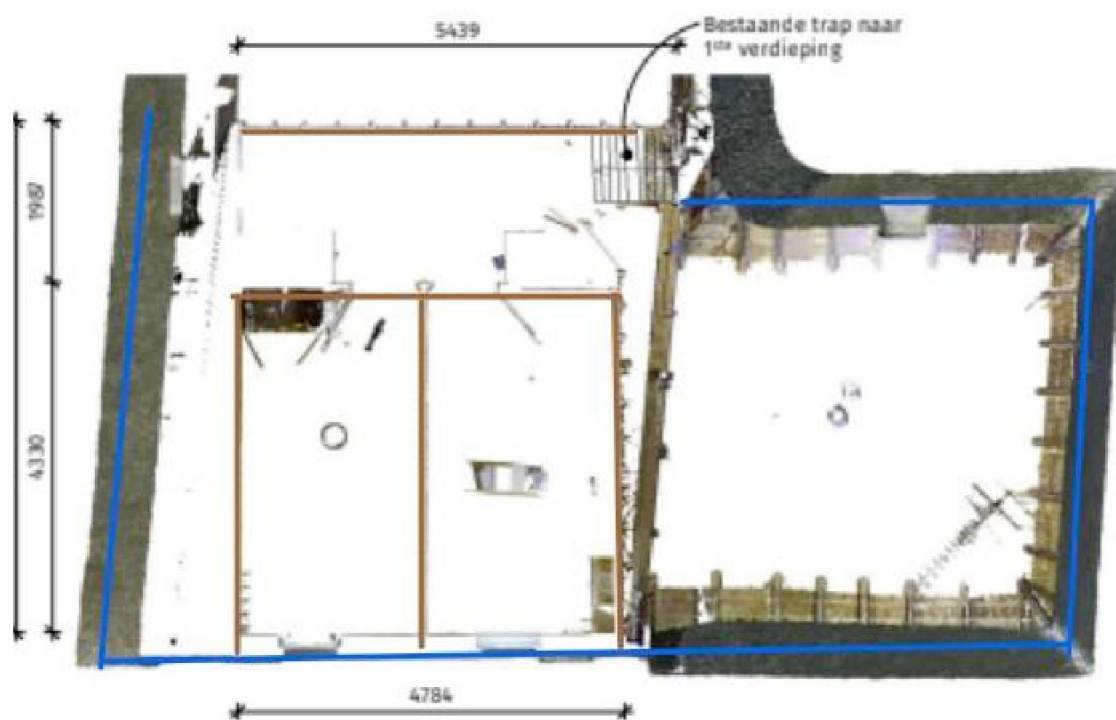
In 1893 dient zich de volgende bouwphase aan. Nu wordt het voorhuis aan de rechterzijde uitgebouwd, zodat er een brede voorgevel ontstaat. De vensters in het nieuwe deel worden identiek wat betreft de uitvoering als de bestaande vensters. Ook in het interieur worden er zaken gewijzigd. Zo wordt de huidige deur tussen de keuken aan de linkerkzijde en de centrale kamer in de oude binnenmuur geplaatst en wijzigt de indeling aan de rechterzijde door de nieuwe aanbouw. De ankerbalken van de twee voorste gebinten worden ca. 1 meter ingekort, de stijl links van het voorste gebint wordt weggehaald t.b.v. de genoemde deuropening en vermoedelijk wordt ook het korbeel van het tweede gebint aan de linkerkzijde verwijderd t.b.v. de aftimmering van de beide ankerbalken met rechte, geprofileerde grenen delen. In 1924 vinden er weer wijzigingen plaats. Men brengt o.a. wandtegels aan in de centrale kamer waar de ruimte eerst (gedeeltelijk) was behangen. Ook wordt de zoldervloer vervangen boven het hoofdhuis en mogelijk is de kelder tijdens deze verbouw verkleind. Veel interieurelementen dateren nog uit de periode tussen 1966 en 1992. De nieuwe eigenaren verbouwden in deze periode het grootste deel van de begane grond en de zolder boven het hoofdhuis werd ingedeeld in kamers. Een van de weinige projecten die na 1992 nog werden aangepakt is het vervangen van de kozijnen van ramen en deuren in de gevels, samen met de luiken.

Faseringen

Fasering begane grond

- 1860-1870
- 1893
- 1924
- 1970-1980

Hoofdstuk 3. Bouwhistorische beschrijving en analyse

3.1 Inleiding

Bij de beschrijving van het exterieur, de bouwmassa en de wanden in het interieur is ervoor gekozen om gebruik te maken van de termen: Voor, achter, links en rechts gezien staande voor de voorgevel. Afzonderlijke onderdelen, zoals gevels en wanden worden beschreven van links naar rechts.

Als er in de tekst sprake is van een bouwhistorische analyse, is dit te zien aan [de blauwe tekstgedeeltes](#).

3.2. Stedenbouwkundige situatie en context

Het pand van onderzoek ligt aan de Oude Rijksweg. Deze lange weg met lintbebouwing aan weerszijden vormt al lange tijd een wegverbinding tussen Zwolle en Meppel. We vinden langs deze weg vooral veel boerderijen op smalle, diepe percelen. Soms waren deze percelen dusdanig lang dat ze zijn opgesplitst in kleinere, waar dan weer boerderijen op kwamen te staan. Dit resulteerde soms in een lint van meerdere boerderijen achter elkaar. Ook achter Oude Rijksweg 75 liggen enkele boerderijen die volgens dit principe zijn ontstaan. Aan beide zijden naast nr.75 liggen vergelijkbare boerderijen op dito kavels.

Afb.9 Kadastrale situatie 2023

3.3 Exterieur voorhuis Oude Rijksweg 75

3.3.1 Bouwmassa

Dit pand betreft het voorhuis van een langgerekte , dwarsdeelboerderij. Het gaat om een éénlaags gebouw met zolder onder een rieten schilddak met aan de voorzijde een wolfseinde en dwars daarop een klein schilddak boven de aanbouw. Het voorhuis is voorzien van gemetselde stenen gevels die aan elkaar verbonden en verankerd zijn door middel van de balken die de verdiepingvloeren dragen. In het deel van de aanbouw gaat dit om balken die zijn opgelegd in de zijmuren en daar aan gekoppeld door middel van smeedijzeren (blind) ankers. In het oudere deel vormen de ankerbalken van de voorste twee gebinten de vloer van de zolder en de koppeling tussen muren en gebinten. Onder het pand is een kleine kelder aangetroffen.

Afb.10 Oude Rijksweg 75 en omliggende bebouwing van bovenaf gezien.

3.3.2 Gevels

De voorgevel

De voorgevel is opgetrokken in schoon metselwerk van rood-bruin genuanceerde bakstenen boven een gepleisterde en blauw geschilderde plint. Met name bij het onderste deel van de gevel, tot de verticale lijn van de rechtereind van het wolfseinde, is gebruik gemaakt van handvorm stenen, welke overwegend in kruisverband zijn gelegd.¹

Ook het meeste rechtse deel van de gevel is in kruisverband opgetrokken, maar deze keer met strengpers bakstenen met afwijkende afmetingen en 10 lagenmaat.²

De gehele gevel is afgewerkt met een snijvoeg. Langs de dakrand links wordt de gevel beëindigd met boerenvlechtwerk in het metselwerk. Onder het wolfseind en het dak boven het rechterdeel vinden we een knelplank als overgang tussen rieten dak en gevel.

De indeling van vensters en deuren is A-symmetrisch. De kleine vensters op zolder liggen niet in lijn met de vensters van de begane grond. De (imitatie) schuifvensters zijn voorzien van een roedenverdeling [2*(1x2)]. De onderste ramen zijn niet schuifbaar, de bovenlichten kunnen in sommige gevallen naar buiten scharnieren. Boven alle aanwezige kozijnen op de begane grond zijn steens strekken gemetseld.

De twee zoldervensters zijn verdeeld in vier ruitjes door een kruisroede. Deze ramen kunnen naar binnen kantelen. Onder en boven het kozijn zijn halfsteens rollagen gerealiseerd.

Alle kozijnen van de vensters op de begane grond zijn voorzien van luikspinningen en luiken. Bij de zoldervensters missen de luikspinningen. Overigens zijn alle luiken vervaardigd van multiplex plaatmateriaal.

De twee opgeklampte voordeuren met roedeverdeelde bovenlichten draaien in geprofileerde kozijnen, waarbij het kalf op gelijke hoogte ligt met de onderzijde van de bovenlichten van alle vensters op de begane grond.

Afb.11 Voorgevel in 2023.

¹ Bakstenen: 22,5x10,5x5 cm en 10 lagenmaat: 58 cm.

² Bakstenen: 21x10x5,5 cm en 10 lagenmaat: 68 cm.

Uit het rieten dak rijzen twee schoorstenen. Het linker exemplaar bevindt zich precies in lijn met de nok, waar deze samenkomt met de twee hoekkepers. Dit betreft een bakstenen schoorsteen. Het rechter exemplaar is van hout en deze bevindt zich boven het aangebouwde deel van het voorhuis van de boerderij. De nok is afgewerkt met een traditionele rol en twee nokafsluitingen waarbij het riet op het einde van de nok is samengebonden tot een tuiltje.

In het metselwerk van het midden en linkerdeel van de gevel is veel verstoord. Op afb.12 is grofweg aangegeven welk deel er nog uit de oudste fase stamt. Het gaat om het deel onder de rode lijn. Het deel daarboven is al eens opnieuw aangebracht. Vermoedelijk met name het linkerdeel onder de schuinde van het dak rond 1893.³ Het bovenste deel is dan in de tweede helft van de 20^e eeuw aangepakt. Het metselwerk met de 10 lagenmaat van 58 cm werd wel over een langere periode in de 19^e eeuw gebruikt, zo grofweg tussen 1860 en 1875.⁴

De vensters zijn allemaal vernieuwd, evenals de voordeuren met kozijnen. Waarschijnlijk is dit eind 20^e eeuw of begin 21^e eeuw uitgevoerd. In elk geval ná 1992, zo blijkt uit een foto uit dat jaar. (Zie afb.15)

Men heeft gekozen voor het aanbrengen van een roedenverdeling in de nieuwe ramen. Op oude foto's is te zien dat men dezelfde verdeling al eens toepaste bij nieuwe ramen in het oude deel van de voorgevel in de oude kozijnen tussen 1965 en 1980. De vensters van de aanbouw behielden toen hun verdeling van [3*(2x3)]. Uiteindelijk zijn dus alle kozijnen met ramen of deuren vervangen.

De luiken zijn overigens ook tegelijk met de kozijnen, deuren en ramen vervangen. Ze zijn vervaardigd van Multiplex i.c.m. grenen delen.

De houten schoorsteen van de aanbouw is tussen 1980 en 1992 geplaatst. Op de foto uit 1980 zien we nog een bakstenen exemplaar. Het is wel bekend dat men in Staphorst ook wel houten rookkanalen toepaste in het verleden.⁵ Dit betrof dan vaak eikenhouten rookkanalen. Het lijkt er sterk op dat een dergelijk kanaal op het dak van het hoofdhuis stond. Door de boom voor het huis is het niet erg goed te zien maar de vorm zien we ook terug in de literatuur.⁶ Op de foto uit 1980 is de schoorsteen duidelijk vervangen door een stenen exemplaar. Dit komt ook wel overeen met de datering van het aanwezige versleepte kanaal in de rechterzolderkamer. Hierover later meer in 3.5.

Afb.12 Voorgevel met globale aanduiding oudste metselwerk onder de rode lijn.

³ Te oordelen aan de bakstenen, dezelfde als gebruikt bij de aanbouw.

⁴ In IJsselmuiden Oosterholtseweg schuur (1871) en in Kampen Stadsboerderij Groenestraat (1862)

⁵ Uilkema deel 1. Blz.388.

⁶ Gaoi'j mit Oostert uut? Blz.14.

Afb.13 Voorgevel in 1965. De oudste beschikbare foto van het voorhuis.

Afb.14 Detail van een foto van de boerderij uit 1980. We zien dat de vensters van het oudere hoofdhuis inmiddels van een andere roedeverdeling zijn voorzien. Bij de aanbouw zijn ze nog oorspronkelijk.

Afb.15 Situatie voorgevel in 1992. De twee kleine vensters op zolderniveau zijn ook vernieuwd tussen 1980 en 1992. Verder valt de houten schoorsteen op boven de aanbouw. Deze was eerst in baksteen opgetrokken.

De zijgevel rechts

Deze zijgevel is opgetrokken in schoon metselwerk van rood-bruin genuanceerde strengpers bakstenen⁷ boven een gepleisterde en blauw geschilderde plint. Het muurwerk is afgewerkt met een snijvoeg en wordt aan de bovenzijde afgesloten door een schuin geplaatste knelplank. Rechts is langs een kort stukje dakrand boerenvlechtwerk aangebracht in het metselwerk. De gevel wordt verdeeld door twee (imitatie) schuifvensters met een gelijke roedeverdeling en voorzien van luikspinningen en luiken als aan de voorgevel. Het linkervenster is hier uitgerust met een uitzetbaar bovenlicht. Boven de beide kozijnen zien we een halfsteens rollaag.

Deze gevel is, op de vensters met kozijnen na, nog oorspronkelijk. De indeling van de gevel stamt uit 1893 en net zoals bij de voorgevel zijn ook hier de kozijnen, compleet met vensters en luiken vervangen aan het eind van de 20^e of begin van de 21^e eeuw. In 1893 paste men wel de 'ouderwetse' roedeverdeling van [3*(2x3)] toe. Zie afb.17.

Afb. 16 Zijgevel rechterzijde aanbouw.

Afb.17 Zijgevel in 1965.

⁷ Voor baksteenformaten en 10 lagenmaat zie noot 2.

De zijgevel links

De linker zijgevel is opgetrokken in schoon metselwerk van rood-bruin genuanceerde bakstenen⁸ boven een gepleisterde en blauw geschilderde plint. De plint wordt hier doorbroken door een keldervenster met een halfsteens rollaag erboven. In deze lage zijgevel zijn naast het genoemde kelderlicht vier houten vensters opgenomen. De voorste twee vensters liggen wat lager in de gevel dan de achterste twee en zijn aan de bovenzijde voorzien van een halfsteens rollaag en aan de onderzijde van een houten onderdorpel. Beide vensters scharnieren aan de bovenzijde en zijn daarmee uitzetbaar.

De twee hoger gelegen rechthoekige vensters staan op een halfsteens rollaag en de bovenzijde grenst aan de knelplank van het rieten dak.

Afb.18 Zijgevel links in 2023.

Hier is vrij veel gewijzigd in de loop der tijd. Veel vensters zijn ook hier vervangen en het metselwerk stamt nagenoeg geheel uit 1893, met nog enkele latere verstoringen. Alle vensters vertonen aan één of beide zijden een verstoort patroon in de eindoplossing van het metselwerk. Dit wijst op latere aanpassingen van kozijnbreedtes e.d. Hierdoor kunnen we ondermeer stellen dat er weinig substantieels resteert uit de bouwtijd. Het hoogte verschil tussen de beide vensters rechts en links op de foto is gebaseerd op de plek van de kelder met bedstede erboven, herkenbaar aan het venster in de plint. Het gelijke niveau van het linker venster met het bedstede venster wijst op de mogelijkheid van een kelder die oorspronkelijk groter is geweest. We zullen dit verderop in het onderzoek onder 3.5 verder toelichten. De foto uit 1980 op afbeelding 19 toont in elk geval de zelfde hoogte van de vensters en verder valt op dat alle vensters, behalve de voorste, uitgerust waren met een roedeverdeling die de ruit in vieren verdeelde.

⁸ Overwegend strengpersstenen zoals noot 2.

Afb.19 Zijgevel op de foto uit 1980.

De achtergevel

De achtergevel van het voorhuis bestaat in feite uit twee korte delen muurwerk rechts en links. In de rechterzijde is een deurkozijn opgenomen met bovenlicht. Het muurwerk is identiek aan het aanwezige metselwerk in de zijgevel rechts. We zien dat de halfsteens rollaag minder breed is dan het deurkozijn.

Aan de linkerzijde vinden we de achtergevel terug bij de baanderdeuren. In dit muurwerk is een rechthoekig venster opgenomen met zowel onder als boven het kozijn een halfsteens rollaag. Ook hier is het baksteenwerk identiek aan die gebruikt bij de rechter zijgevel.

De deur in de achtergevel rechts moet zijn vernieuwd na 1980. Het is aannemelijk dat dit tegelijk is uitgevoerd met het vervangen van de kozijnen in de voorgevel. Het is wel opvallend dat de halfsteens rollaag boven het deurkozijn ook al smaller was dan het kozijn in de oudere situatie. Een situatie die mogelijk uit 1925 stamde, gezien de duidelijke aanpassing in het metselwerk in de vorm van klezoren en andere merkwaardige eindoplossingen langs de stijlen van het kozijn. Het is uitgesloten dat men dit zo optrok in 1893, waarmee een aanpassing in de decennia erna voor de hand ligt.

Het kleine gedeelte achtergevel naast de baanderdeuren in de linkerzijgevel bestaat onderin uit laat 19^e eeuws metselwerk en bovenin nog delen met ouder metselwerk. Toch is hier vermoedelijk sprake van een hele of gedeeltelijke herbouw met oudere bakstenen. Gezien de vele aanpassingen aan deze zijde van de boerderij en rond de baanderdeuren in 1925 en de aanwezigheid van een vrij recent venster in deze gevel, is dit muurwerk niet meer aan te duiden als oorspronkelijk.

Afb.20 Achtergevel aanbouw in 1980.

Afb.21 Idem in 2023.

Afb.22 Baanderdeuren links met aan de linkerzijde het kleine gedeelte 'achtergevel' met venster.

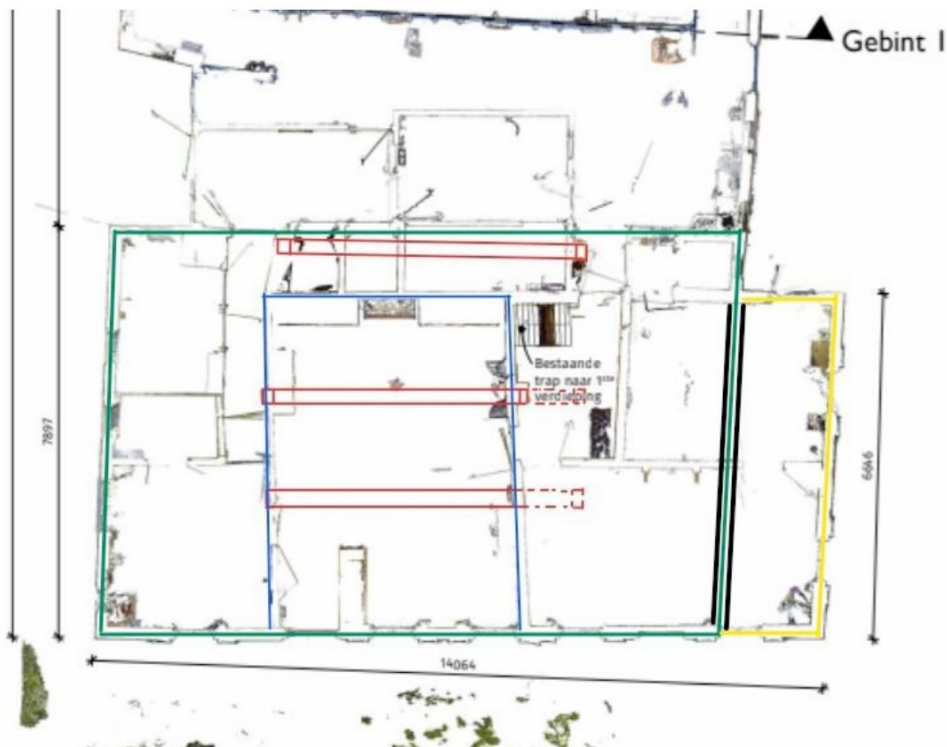
3.4 Constructie

3.4.1 Draagconstructie

De hoofddraagstructuur van het voorhuis bestaat uit gemetselde zijmuren en een voor- en achtergevel. De muren worden deels gekoppeld door de balklaag van de zoldervloer (in het aangebouwde deel) en door de restanten van de twee voorste eiken gebinten in het hoofddeel. Het derde gebintstel valt net binnen de contouren van het voorhuis. Deze draagt niet mee aan de zoldervloer want die vloer stopt eerder.

Ondanks het feit dat de balklaag in het aangebouwde deel niet zichtbaar was door onderliggende plafonds, mogen we ervan uitgaan dat zich hier een enkelvoudige balklaag bevindt.

In het hoofdhuis is er wel zicht op de drie ankerbalken. Alleen het achterste gebintstel is compleet. De andere zijn verminkt aanwezig doch steunen nog (indirect) het dak. De voorste ankerbalk meet ca. 20x20 cm en de tweede ankerbalk ca. 25x25 cm. De derde ankerbalk meet ca. 23x23. De hart-op-hart afstanden tussen de voorste drie gebinten varieert tussen de 230 en 240 cm. De eerste ankerbalk, die nog het enige restant vormt van het voormalige voorste gebintstel, ligt op 220cm achter de voorgevel. Opvallend detail bij de twee voorste ankerbalken is het feit dat ze zijn bedekt met een dikke zwarte roetlaag. Zie afb.24 en 25. De voorste ankerbalk is daarnaast voorzien van meerdere lege pengaten. De balk ligt aan de linkerkant op zijn houten pen op in de muur. Verderop is duidelijk een vrij groot gat zichtbaar aan de zijkant waardoor nog een toognagel steekt. Daarna zijn op een h.o.h afstand van ca. 50 cm over de hele lengte kleinere lege pengaten te zien, waarvan sommigen met sporen van toognagels. De rechterzijde ligt in de binnenmuur en verdwijnt daar uit het zicht. Gezien de indeling en aftimmeringen aan de andere zijde van deze muur in de aanbouw lijkt het erop dat ook deze balk is afgezaagd net na de muur.

Afb.23 Plattegrond met in groen het oude voorhuis van vóór 1893, in geel de uitbouw uit 1893, in blauw de centrale kamer en in rood de voorste drie gebinten. De stippellijnen markeren de verdwenen delen van de voorste twee gebintstellen.

De roetlaag op de voorste twee ankerbalken is mogelijk veroorzaakt door het ontbreken van een rookafvoer boven de haard. Het is bekend dat nog tot 1900 dergelijke situaties zich voordeden in sommige boerderijen in Staphorst.⁹ De rook werd dan wel enigszins door een gat in de vloer geleidt om vervolgens door het riet naar buiten te trekken. Meestal was een gevolg hiervan dat ook de sporen bedekt waren met een laag roet. Dat is hier niet waargenomen. Het kan evenwel zijn dat deze sporen op enig moment zijn vervangen. Ook is het niet uit te sluiten dat beide gebintstellen horen bij een voorganger van dit voorhuis of dat ze zijn hergebruikt. De balken zijn nog voorzien van restanten betimmering uit de tijd dat men de zwarte en ruwe balken liever niet meer zag. In dit geval denkbaar zo rond 1893 of later rond 1924. De twee voorste ankerbalken zijn ook duidelijk ingekort. Dit zal zijn gebeurd in of na 1893, toen men de aanbouw realiseerde en de gebintstijlen in de weg zaten voor de nieuwe indeling. We mogen ervan uitgaan dat deze voormalige stijlen in lijn stonden met de andere stijlen, te beginnen bij het derde gebint. Dit is in stippellijnen aangegeven op afb.23.

Een opmerkelijk gegeven van het voorste gebint is verder zijn oplegging in de binnenmuur, waarbij de balk alleen rust op zijn houten pen die ooit door de stijl heen stak. In feite het zwakste punt van de ankerbalk. Het geheel wijst er ook op dat de deur eronder naar de keuken daar in oorsprong nooit aanwezig was. Men heeft hier de stijl verwijderd en de deuropening gecreëerd. Vermoedelijk vond dit alles in 1893 plaats, gezien de datering van de deuren met het sjabloonwerk. De ankerbalk is daarbij ook op zijn kant gelegd waardoor de voormalige uitkeping voor het korbeel nu aan de zijkant te zien is. De lege pengaten op een h.o.h afstand van ca.50 cm wijzen op een mogelijke houten scheidingswand waarvan de stijlen waren ingepend in de onderzijde van de ankerbalk.

Afb.24 Oplegging in de binnenmuur op de pen van de voorste ankerbalk, linkerzijde. Constructief gezien een zwakke plek.

⁹ Uilkema deel 1. Blz.388.

Afb.25 Het verloop van de voorste ankerbalk naar rechts met de lege gaten van de wandconstructie die hier ooit onder heeft gestaan.

De tweede ankerbalk eindigt aan de linkerkant nog wel op een stijl. Deze stijl is opgenomen in het halfsteens muurwerk van de centrale woonkamer. Boven de vloer is deze stijl afgezaagd. Dit is zichtbaar achter het schotwerk langs de zijkant in de bovengesloten zolderkamer. Zie afb.26. Tussen de stomp van de stijl en de voorgevel is een eiken balk gelegd. Hierop steunt een losse houten balk die de gebintplaat op deze plek draagt. De horizontale balk is echter net voor de gebintstijl gebroken. Zie afb.26.

Aan de kamerzijde is duidelijk hout weggehakt aan de onderzijde van de ankerbalk. Daarbij zien we zowel in de stijl als onderin de ankerbalk een lege pengat. Aan de andere zijde van de muur steken twee afzonderlijke delen van de ankerbalk door de stijl heen en zijn daar gezeurd door twee keggen. Zie afb.29.

De andere zijde van deze ankerbalk steekt net door de linkermuur van de centrale kamer heen en steunt daar op een halve stijl. Deze stijl staat op een gemetselde poer. De ankerbalk is duidelijk afgezaagd net na de stijl. Zie afb.27.

Van het tweede gebintstel met ankerbalk is meer overgebleven. Hier is aan de linkerkant nog de stijl aanwezig in de binnenmuur met sporen van een voormalig korbeel. Ook aan de onderzijde van de ankerbalk vinden we deze sporen. Bijzonder is dat het lijkt te gaan om een ankerbalk met een gevorkt worteleind, waarvan de beide vorkhelften separaat door de stijl steken en beide zijn geborgd door een keg. Zie afb.29.

De andere zijde van de ankerbalk rust op een halve stijl die net na de binnenmuur op een poer staat. Hier is de ankerbalk duidelijk afgezaagd en op de halve stijl gelegd. Ook dit zal zijn uitgevoerd in of net na 1893.

Afb.26 Situatie op zolder bij de afgezaagde gebintstijl van het voorste gebint linkerzijde. Nog net te zien de onderzijde van de steun onder de gebintplaat op de gebroken eiken balk.

Afb.27 Zicht op de afgezaagde kant van de tweede ankerbalk met halve stijl eronder op een poer tegen de binnenmuur aan.

Afb.28 Onderzijde tweede ankerbalk linkerzijde bij de gebintstijl met lege pengat van het voormalige korbeel.

Afb.29 Het deel van de ankerbalk die doorsteekt door de stijl en in de gang zichtbaar is. Het lijkt te gaan om een gevorkt worteleind.

Afb.30 Centraal op de foto de linkerstijl van het derde gebint. Het geheel is deels aan het zicht onttrokken door aftimmeringen.

Het derde gebintstel is grotendeels afgetimmerd. Aan de hand van enkele observaties in de ruimtes die dit gebint doorkruist is te concluderen dat het gaat om een blank eiken ankerbalk met rechthoekige korbelen die aan de zijden van stijl en ankerbalk zijn bevestigd met zwaluwstaartkepen en nagels. In feite gelijk aan de ankerbalkgebinten verder naar achteren op de deel.

3.4.2 Kapconstructie

Er bestaat een verschil tussen de kapconstructie van het hoofddeel van de boerderij en het aangebouwde deel. Het gaat wel bij beide om een sparrenkap. De sparren staan daarbij bij het hoofdhuis op de muurplaat en lopen door tot de gebintplaat. Vanaf daar zorgt een tweede spar voor het verder verloop naar de (rondhouten) nokgording. In het hoofddeel liggen de sparren met een gemiddelde diameter van ca.10 cm op een h.o.h-afstand van 85-90 cm. Bovenin zijn de sparren met elkaar verbonden door een hanebalk die halfhouts is gekeept en vernageld op de sparren.

De sparren in de kap van de aanbouw zijn over het algemeen dikker tot een gemiddelde diameter van 12-13 cm. Daarbij staan ze op een h.o.h-afstand van ca.60 cm op de muurplaat die op een gemetselde borstwering van 80 cm hoog ligt.

Hier zijn hogerop twee hanebalken geplaatst met twee sparren ertussen. De verbindingen zijn duidelijk vernageld met draadnagels.

Afb.31 Bovenste deel kap hoofdhuis met sparren, hanebalken en het rookkanaal van de schouw in de centrale kamer (D).

Er is een duidelijk verschil zichtbaar in de kap van het hoofdhuis en die van de aanbouw. Op zichzelf niet vreemd gezien het verschil in bouwtijd. De grote h.o.h afstand tussen de sparren boven het hoofdhuis is vermoedelijk een gebruik in Staphorst in het derde kwart van de 19^e eeuw.¹⁰ De opbouw van de kap van de aanbouw past in elk geval wel in de laat 19^e eeuwse bouwtijd.

¹⁰ Door een gebrek aan een overzicht van bouwhistorische gegevens van Staphorster boerderijen kan ik hier geen stellige uitspraken over doen.

Afb.32 Kapconstructie aanbouw met lagere hanebalken en zicht op de doorlopende gebintplaat van het hoofdhuis met de sparren daar nog op uit de oudere situatie van vóór 1893.

Afb.33 Kap met zolder en borstwering boven de aanbouw.

3.5 Interieur

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de vertrekken per bouwlaag, te beginnen bij de kelder. De beschrijvingen gaan met de klok mee en moeten gezien worden vanaf de voorzijde. Een overzicht van de ruimteverdeling op de verdiepingen is hieronder te zien. De bouwhistorische analyse is onder de beschrijvingen te lezen in [blauwgedrukte letters](#).

Afb.34 Plattegrond voorhuis met aanduiding van de verschillende ruimtes.

De kelder

Deze ruimte bevindt zich aan de linkerzijde van het voorhuis, onder de bedstede. Zie plattegrond op afb.34.

De kelderingang vinden we in de smalle gang links in het voorhuis. Twee stenen treden leiden naar de bodem van de kelder. De vloer is bedekt met rode plavuizen 22x22 cm in halfsteens verband gelegd. In de hoek achterin langs de zijgevel is een pot ingemetseld om eventueel aanwezig water in de kelder weg te kunnen halen. In de zijgevel is een kelderlicht aanwezig voor het benodigde daglicht.

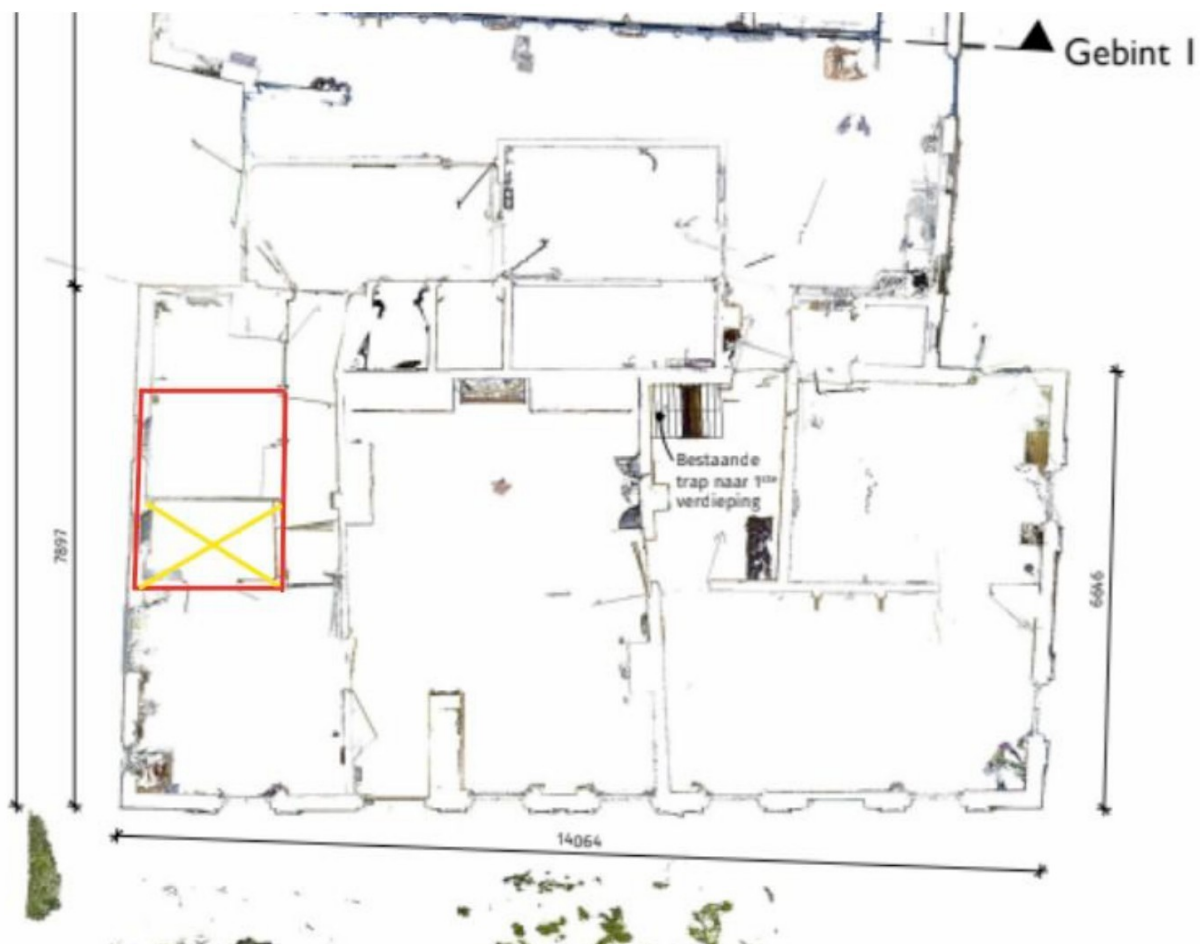
De kelder is slechts 110 cm breed en ca. 200 cm lang. De rode plavuizen op de bodem met een ingemetselde pot als hoosputje komen meer voor in 19^e eeuwse kelders.¹¹ De breedte van de kelder in combinatie met de plaatsing van de vensters en de indeling van ruimte G met twee toegangsdeuren, wijst op de mogelijkheid dat de kelder oorspronkelijk breder was. Op afb.36 is de mogelijke plattegrond ingetekend. Andere gedocumenteerde boerderijen in Staphorst laten over het algemeen een grotere kelder zien.¹²

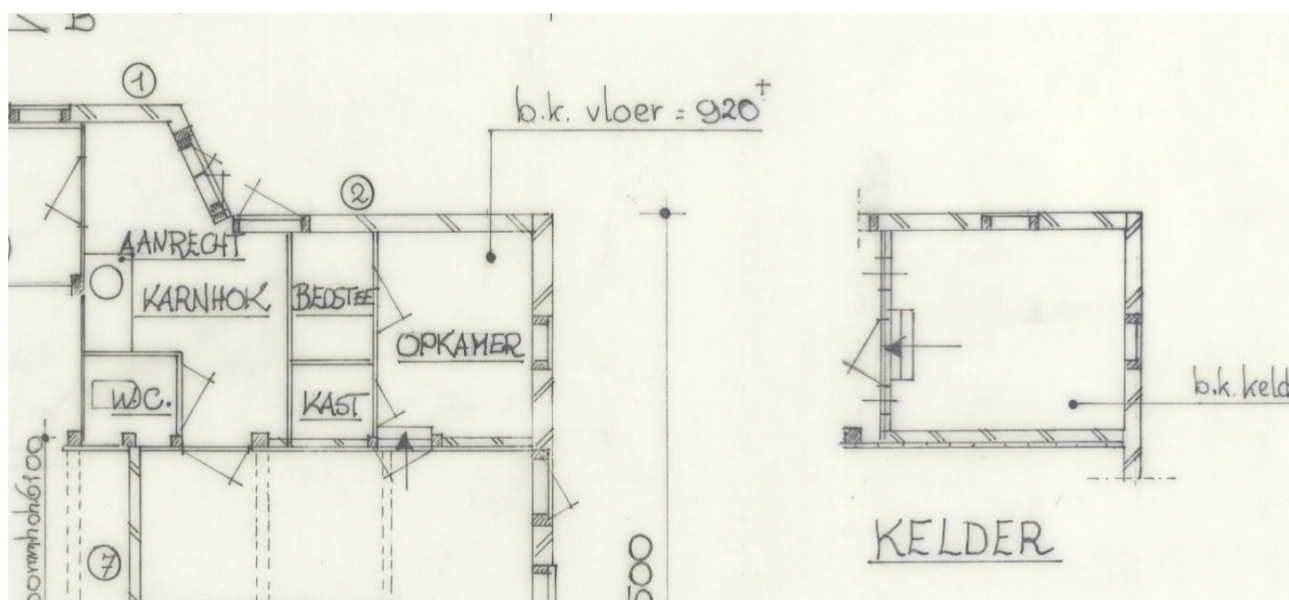
Afb.35 Interieur kelder.

¹¹ Stadsboerderij Groenestraat 1 te Kampen (1865) Hier een tongewelfkelder met dezelfde plavuizen en putje.

¹² Zie de plattegronden op afb.37, 48 en 49.

Afb.36 In rood de mogelijke plattegrond van een oudere versie van de kelder. In geel de kelder zoals deze nu is.

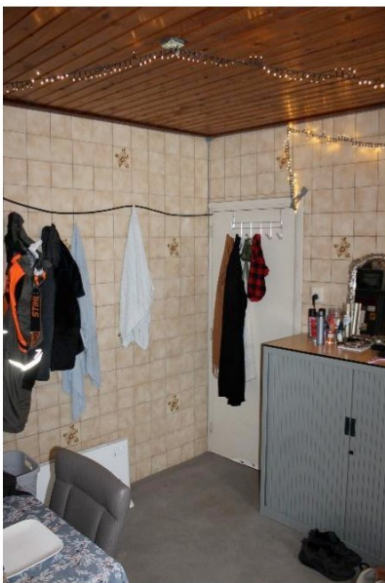

Afb.37 Detail uit een plattegrond van Gemeenteweg 254 met de kelder onder bedstede, kast en opkamer.

De keuken in de aanbouw (A)

De vloer van deze ruimte is geheel bedekt met linoleum. De wanden zijn betegeld tot het plafond met lichtbruine wandtegels 15x15 cm. Het plafond bestaat uit vuren schrootjes op een raggelwerk in de hoek met de zijmuur afgewerkt met een rondlopende houten plafondplint. De keuken is eenvoudig van opzet en uitvoering waarbij het aanrechtblad is betegeld met kleine bruine tegeltjes. De aanwezige binnendeuren zijn van het type boarddeur.

De afwerking van deze ruimte is het resultaat van een verbouwing in de jaren '70 van de vorige eeuw. De schrootjesplafonds en de wandtegels zijn in die periode te dateren. Volgens het kadastraal archief kopen [REDACTED] en [REDACTED] de boerderij in 1966¹³ en blijven er wonen en werken tot onlangs [REDACTED] moest verhuizen vanwege zijn gezondheid en ouderdom. We mogen er dus vanuit gaan dat de genoemde verbouwing in opdracht van [REDACTED] en zijn vrouw is uitgevoerd niet lang na de koop in 1966.

Afb.38 Interieur keuken aanbouw met wandtegels en schrootjesafwerking.

Afb.39 Keukenblok en rechts de doorgang naar de woonkamer.

¹³ Kadastrale legger Staphorst nr.4565 volgnr.11.

De woonkamer in de aanbouw (B)

Hier is de vloer afgewerkt met vloerbedekking. Nagenoeg alle wanden zijn voorzien van vuren schrootjes, evenals het plafond. De wand tussen ruimte B en D is bedekt met osb plaatmateriaal. Tegen de scheidingsmuur tussen de keuken en de woonkamer is een schouw gerealiseerd. Deze is opgebouwd met eiken hout waarbij er twee stijlen met kleine korbelen de gemetselde taps toelopende boezem ondersteunen. Voor de schouw is een gaskachel geplaatst. In de buitenwanden zijn de vensters opgenomen die zijn beschreven in 3.3.2. Opvallend is dat de schrootjesaftimmering voor de voordeur langs loopt. Alleen het bovenlicht is wel vrij gehouden.

Ook hier geldt dat de interieurafwerking dateert in de genoemde periode na de koop van het pand in 1966. Men vond één voordeur wel genoeg blijkbaar en er was natuurlijk ook nog de toegangsdeur aan de achterzijde van de aanbouw. De schouw met gaskachel is vermoedelijk ook bij de genoemde verbouw gerealiseerd maar het is ook mogelijk dat deze later in de 20e eeuw dateert. De osb-platen zijn recent geplaatst.

Afb.40 Interieur woonkamer. In het midden het bovenlicht van de oorspronkelijke toegangsdeur in de voorgevel.

Gang met trapopgang (C)

Dit betreft een verkeersruimte met deuren naar de deel, de centrale kamer (D) en woonkamer B. De laatste ruimte is echter niet meer bereikbaar doordat de deur onlangs is dichtgeschroefd. In de gang ligt een onafgewerkte betonnen vloer en zijn de bakstenen wanden (deels) bekleed met dezelfde schrootjes als aanwezig in de ruimtes A en B. Ook het plafond is hiermee afgewerkt. De vuren steektrap vormt de toegang naar de zolderverdieping.

We zien op de plekken waar de schrootjes zijn weggehaald dat de tussenmuur met dichtgeschroefde deur tussen de ruimtes C en B is opgemetseld met witte bakstenen. Opmerkelijk genoeg staat deze muur deels voor de deuropening die toegang geeft tot ruimte D. Bij de andere muur zijn rood genuanceerde bakstenen gebruikt met een duidelijke cementvoeg.

De wand tussen C en D was ook betengeld en voorzien van schrootjes maar hier is niets meer van aanwezig. Daarom is er nu zicht op de muur waarop pleisterwerk en de restanten van behang te zien zijn. Tevens staat hier een halve eiken stijl op een stenen poer die een zware eiken balk draagt. Dit is het einde van de voormalige ankerbalk van het tweede gebint. Het plafond bestaat hier uit gipskartonplaten, die in de hoeken waren afgewerkt met een vuren plint. Deze was ten einde van het onderzoek niet meer aanwezig maar de aftekening restte nog wel.

Ook deze ruimte C heeft nog (restanten van) een interieurafwerking uit de jaren '70. De muren met witte baksteen dateren vermoedelijk ook uit deze periode, evenals de steektrap en de plafonds.

Afb.41 Interieur ruimte C met de steektrap naar boven en de deur richting de deel.

Centrale kamer voorzijde (D)

De vloer van deze ruimte is bedekt met vloerbedekking. De wanden zijn nagenoeg geheel betegeld met zowel witte als gedecoreerde wandtegels. Daarbij is het merendeel wit en zijn er banden aangebracht van beschilderde tegels rond de deuropeningen en langs het plafond. De grote witte vlakken worden soms afgewisseld door tableaus van vier dezelfde beschilderde tegels.

De meest gangbare maat is 15x15 cm. Op enkele plekken waar kasten of dekenkisten stonden is niet betegeld. Hier zijn behangresten aanwezig op de gepleisterde muur. Op sommige plekken is ook het pleisterwerk verdwenen zodat de bakstenen van de muur gedocumenteerd konden worden.¹⁴ De ruimte telt twee opgeklampte en gehoute deuren, voorzien van sjabloonwerk. De deur naar ruimte C is daarbij afgehangen aan gehengen en opgebouwd uit brede grenen delen. De andere deur naar ruimte E hangt aan bladscharnieren en is opgebouwd uit smallere delen. Deze laatste deur draait in een kozijn die deels onder de oplegging van de voorste ankerbalk ligt. Beide deuren hebben een doorloophoogte van 180 cm.

Afb.42 Linkermuur ruimte D met de deur naar de keuken en links de vaste kast, dwars op de voorgevel. Achter de kast ontstond zo een gang naar de voordeur. Rechts onder op de foto ontbreken de wandtegels waar de dekenkist en een hoge kast stonden.

De wandtegels van 15x15 cm kwamen over het algemeen in Nederland pas grootschalig voor na 1850. De meest gebruikte decoratieve wandtegels heeft een diagonaal decor met meerdere hoekmotieven. Het grootste hoekmotief vormt het centrale motief van vier tegels.¹⁵ In deze ruimte zijn ze, behalve voor enkele verspreide tableaus, ook als randmotief gebruikt langs het plafond en om de deuren heen. De tegel is te dateren in de periode 1890-1930. De kans is vrij groot dat ze na een wisseling van eigenaar in 1924 deze tegels hebben geplaatst. Op de gedeeltes van de binnenmuur waar geen tegels geplaatst zijn, vinden we namelijk restanten

¹⁴ Bakstenen 22x10,5x5 cm. 10 lagenmaat: 58 cm.

¹⁵ Pluis, blz. 226, Type: A.01.05.72.

van behangsels die te dateren zijn rond 1893.¹⁶ De kans is dan ook groot dat er een moment is geweest dat niet de hele ruimte tot het plafond betegeld was met wandtegels. Er moeten ook delen van de wanden behangen zijn geweest. We weten niet precies wanneer het plateau is gerealiseerd. Het bevat vele soorten tegels, waaronder ook gebroken exemplaren. Merkwaardig genoeg heeft men met de wandtegels om al aanwezige (deken) kisten en kasten heen betegeld. In die zin moet het plateau er al zijn geweest vóór het aanbrengen van de huidige wandtegels. Dit is ook zichtbaar bij de aansluiting tussen plateau en wandtegels. Mogelijk dateert het plateau dan ook uit 1893 of eerder. De schouw met onderaan groene 10x 10 wandtegels past in elk geval bij de (binnenhuis) architectuurstromingen in de jaren '20.

Afb.43 Rechterzijde ruimte D met de deur naar ruimte c en rechts daarvan de schouw.

Het plafond wordt verdeeld door de twee ankerbalken die nog de restanten dragen van een houten omtimmering. Deze grenen delen waren op de buitenhoek geprofileerd met een ojiefprofiel. Zie afb. Waar de betimmering ontbreekt zien we het eikenhout met een dikke laag roet erop. De verdere beschrijving en analyse van de balken is te vinden onder 3.4.1.

Afb.44 Detail omtimmering ankerbalken met ojiefprofiel.

¹⁶ Vriendelijke mededeling [redacted], interieurhistoricus.

Tegen de scheidingsmuur met ruimte B staat een schouw met een, met groene tegels betegelde onderzijde en op de betegelde boezem zijn twee identieke tableaux geplaatst bestaande uit vier tegels. Verder langs de voorgevel passeren we de twee vensters. Deze zijn ook omlijst met een band van beschilderde tegels. Net voor de voordeur staat een hoge kast dwars op de voorgevel. De gesloten kast bestaat uit meerder kleinere kastruimtes en is compleet gehout en voorzien van sjabloneerwerk. De gesloten achterzijde bevindt zich aan de zijde van de voordeur.

Op de vloer bevindt zich nog een U-vormige verhoging van ca. 7 cm hoog en ca. 60 cm breed. (zie afb.47) Op de verhoging hadden dekenkisten en kasten gestaan en rechts achterin staat ook nog steeds een grote kast. De meeste objecten waren echter weggehaald waardoor ook de onderbrekingen in het wandtegelswerk waren ontstaan. De verhoging is geheel betegeld met veel verschillende soorten wandtegels. Ook zijn er kapotte tegels in verwerkt waardoor het geheel een rommelige uitstraling heeft.

Wat betreft het plafond bestaat deze uit rood geschilderde vloerdelen met een wbr. van 16,5 cm. Deze delen waren zichtbaar door een klein gat in het dunne plaatmateriaal wat tegen de delen aan was vernageld. De naden en hoeken van deze platen zijn afgewerkt met smalle plinten.

Afb.45 Traditionele kast met kroonlijst en sjabloonwerk.

De kast en de binnendeuren met sjabloonschilderingen passen fraai in de Staphorster traditie die met name eind 19^e eeuw haar hoogtepunt kende maar nog wel doorliep in de 20^e eeuw. Deze kast en de deuren zijn waarschijnlijk gemaakt en beschilderd rond 1893.¹⁷ De kast is echter een los meubelstuk en behoort nog toe aan de oude eigenaren die hem binnenkort op komen halen. Daarom zal de kast verder niet in de waardestelling worden opgenomen.

¹⁷ Globale datering door interieurhistoricus [redacted] J.

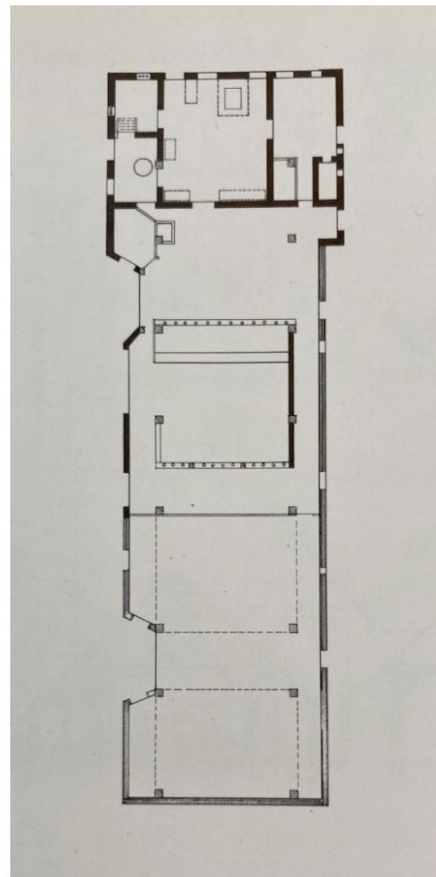
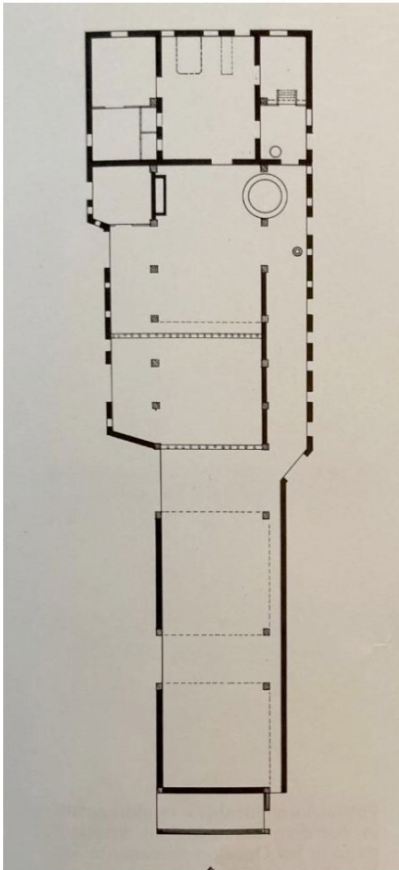

Afb.46 Zicht op de achterwand van ruimte D. Links de contouren van een ontbrekende kast waaromheen is getegeld en rechts nog een overgebleven kast.

Afb.47 Het linkerdeel van het betegelde U-vormige plateau in ruimte D. Een mix van tegels met verschillende afmetingen en motieven.

Deze centrale ruimte D vormt het hart van het voorhuis. De binnenmuren eromheen bevatten metselwerk uit de periode 1860-1870. Bij vergelijking met andere voorhuizen in het dorp vallen een aantal zaken op. Zo is hier bijvoorbeeld geen sprake van een grote, houten schouw tegen de voorgevel. Ook sporen van een voormalig exemplaar ontbreken. Het heeft er alle schijn van dat de huidige schouw op een oorspronkelijke plek staat. De vorm en materialisering is dan ook weer vreemd met zijn bakstenen opbouw i.p.v. de traditionele houten rookkap. Mogelijk is dit in de loop der tijd op deze manier tot stand gekomen. Het is dan ook niet uit te sluiten dat de oorspronkelijke situatie hier anders was.

Afb.48 en 49 Plattegronden van boerderijen in Staphorst op basis van opmetingsschetsen van boerderijonderzoeker [redacted] J. Links lijkt de indeling van het voorhuis wel enigszins op die van Oude Rijksweg 75. Alleen de gang (F) mist hier en hier wel een houten rookkap tegen de voorgevel. Wel zien we op beide plattegronden bredere en smallere ruimtes aan weerszijden van de centrale kamer.

Afb.50 Foto van een interieur van een voorhuis in Staphorst. De situatie heeft wel iets weg van die in het voorhuis van Oude rijksweg 75 wat betreft de locatie van de traditionele kast en het venster. Verder zijn er vooral ook verschillen, zoals de rookkap.

De keuken (E)

Ook deze ruimte is voorzien van vloerbedekking, deze keer met bloemmotieven. De wanden zijn betegeld met overwegend witte tegels van 15x15 cm, soms onderbroken door tegeltjes met verschillende motieven. Links achter vormen twee openslaande deurtjes de toegang tot de bedstede boven de kelder. De opgeklampte deurtjes worden omlijst door een band blauw beschilderde tegels. Het losse bedstedeschot is nog aanwezig. Het interieur van de bedstede bestaat uit houten wanden, uitgezonderd de buitengevelzijde. De meeste van deze wanden zijn voorzien van behang. Het plafond bestaat uit houten vloerdelen met een wbr. van 16,5 cm die liggen op balkjes van 10x7 cm (hxb).¹⁸

In deze ruimte bevinden zich verder nog de deur naar gang F en een eenvoudig keukenblok tegen de linkerzijgevel.

Het plafond en de schuine zijde van het dak boven de keuken zijn afgetimmerd met het eerder beschreven plaatmateriaal. Ook hier zijn de platen geverfd en voorzien van platte plinten ter afwerking van de hoeken en naden.

Afb.51 Bedstede deuren in de keuken.

Afb.52 Deur naar ruimte D omgeven door verschillende wandtegels.

In deze ruimte zien we veel verschillende soorten wandtegels door elkaar met verschillende motieven.¹⁹ Het gaat hoofdzakelijk om motieven uit de 20^e eeuw. De keuken en de plafondbetimmering dateren uit de periode 1970-1990. De bedstede boven de kelder is ouder en is zeker 19^e eeuws. Welke functie deze ruimte in de 19^e eeuw heeft gehad is niet met zekerheid te zeggen. Andere boerderijen hadden aan de zijde van de kelder en bedstede vaak nog een karnhok, maar het is ook mogelijk dat deze ruimte zich aan de andere zijde bevond. Door de aanbouw in 1893 is echter de plattegrond aan deze zijde veranderd. Het plafond van de bedstede (en ook aanwezig boven het plafond in ruimte D) bestaat uit delen van 16,5 breed op smalle balkjes met een forse h.o.h afstand. Dit wijst op een datering in het begin van de 20^e eeuw en zou in dit geval kunnen horen bij de aanpassingen die men uitvoerde rond 1925.

¹⁸ H.o.h afstand 85-90 cm.

¹⁹ Zie Pluis, blz. 44-45. Door een handelaar in Staphorst die veel restpartijen overnam van de fabrieken kwamen er veel verschillende tegels in boerderijen in Staphorst en omgeving terecht. Dit lijkt ook een dergelijk geval.

Afb.53 Keuken linkerzijde met keukenblok.

De gang (F)

Deze smalle gang vormt de verbinding tussen de keuken en de deel. In de gang bevinden zich aan de linkerzijde de toegangsdeuren tot de kelder en ruimte G. Rechts staat de stenen scheidingsmuur van de centrale kamer (D) die wordt onderbroken door de stijl van het tweede ankerbalkgebint. De gang heeft een onafgewerkte betonvloer en het plafond bestaat uit ranke balkjes (10x7) op variabele h.o.h afstanden die aan de bovenzijde zijn voorzien van vloerdelen met een wbr. van 16,5 cm.

De wand met deuren links is opgebouwd uit een houten regelwerk met daartegen verticale houten delen met variabele breedtes tussen de 16,5 en 26 cm. De kelderdeur is van het opgeklampte type. De beide achterste deuren die zich naast elkaar bevinden, slechts gescheiden door een verticale regel, zijn paneeldeuren. De verdeling van de twee-paneels deuren is gespiegeld ten opzichte van elkaar maar de profileringen zijn identiek.

De gang maakt vermoedelijk al lang deel uit van de indeling in dit voorhuis. De houten wand herbergt verschillende ingangen van ruimtes zoals de kelder. De wand is opgebouwd uit een mix van verschillende houten delen. Daardoor is de wand lastig te dateren. Het is mogelijk dat de basis dateert uit de late 19^e eeuw maar er hebben daarna nog veel aanpassingen plaatsgevonden. Als voorbeeld hiervan is er de eerder beschreven theorie dat de kelder oorspronkelijk mogelijk groter is geweest. Zonder een uitgebreider onderzoek is het echter lastig hier wat zinnigs over te zeggen.

De aanwezige laat 19^e eeuwse paneeldeuren vallen nogal uit de toon in dit voorhuis waar de

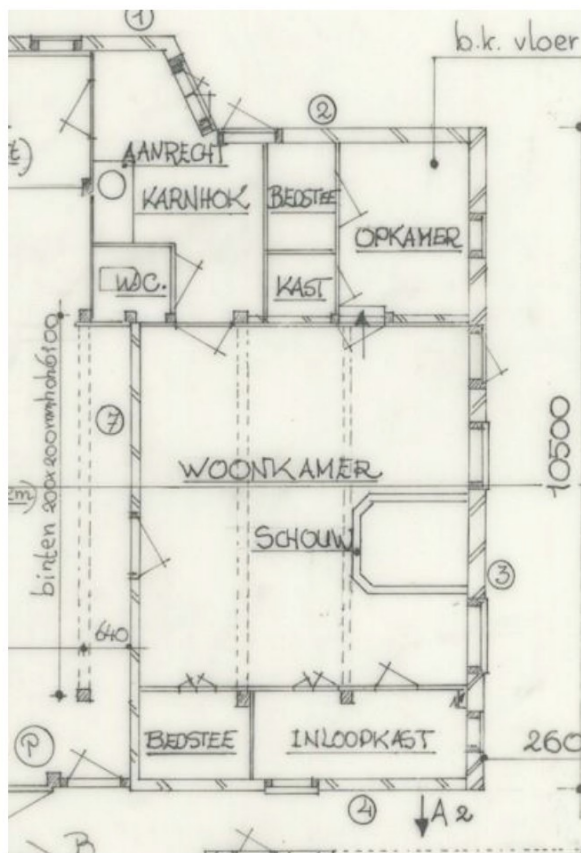
overige deuren allemaal van het opklampte type zijn. Overigens is het bestaan van deze gang opmerkelijk omdat uit een korte studie van enkele andere plattegronden van voorhuizen in Staphorst blijkt dat een gang niet gebruikelijk was. Meestal lagen de zijkamers direct naast de centrale ruimte zonder gang. Zoals bijvoorbeeld de situatie in het afgebroken pand aan de Gemeenteweg 254 op afb.56.

Afb.54 Gang gezien in de richting van de deel.

Afb.55 Idem maar dan de houten wand met ingang kelder.

Afb.56 Voorhuis vm. Boerderij aan de Gemeenteweg 254. Een meer gebruikelijke indeling zonder gang in de lengterichting. Hier ook weer een grote rookkap tegen de voorgevel.

Ruimte G

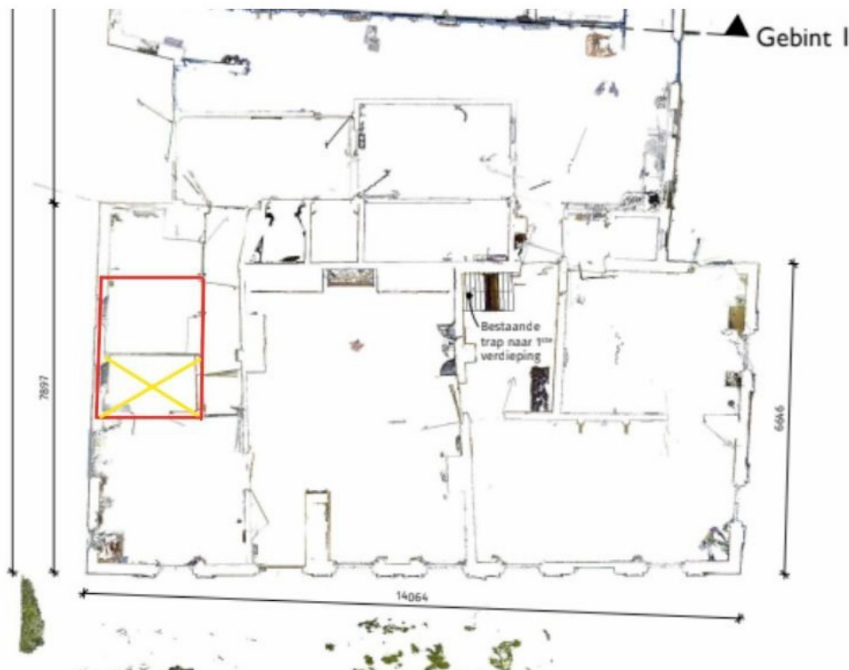
De genoemde deuren vormen de toegang tot ruimte G. De ruimte is verder leeg en er bevinden zich twee kleine vensters voor het benodigde daglicht, één in de achtergevel en één in de zijgevel net na de tussenwand met de bedstede. De scheidingswand met de bedstede is van verticale delen opgebouwd, welke op een stenen borstwering staan. Op de delen zijn verschillende kleuren verf en restanten van behangsels te zien. Het plafond en de schuine zijde van het dak is afgetimmerd met grenen delen wbr. 16,5 cm.

Afb.57 De twee deuren van ruimte G.

Afb.58 De scheidingswand met de bedstede en kelder.

Afb.59 Rood omlijnd de mogelijke oudere plattegrond van de kelder. In geel de huidige kelder.

Zoals eerder opgemerkt wijst het bestaan van de beide deuren naast elkaar op een voormalige scheiding in deze ruimte. Daarbij bestaat de houten wand tussen deze ruimte en de bedstede uit hergebruikte houten delen. Mogelijk was de kelder op enig moment groter en heeft men deze verkleind en de nieuwe ruimte in tweeën gedeeld. De positie van de twee aanwezige vensters wijst ook in de richting van twee aparte ruimtes.

Verzamelruimtes H

De blauwe H staat voor de verzameling ruimtes die zich in het verlengde van de baanderdeuren bevinden. Het gaat om een toilet met daarnaast een vaste kast, een badkamer en een soort bijkeuken met hal ernaast. Door een loopdeur in de baanderdeuren kun je zo in de hal komen en dan via gang F naar voren etc. De ruimtes zijn alle min of meer hetzelfde afgewerkt waardoor ik ze als verzameling beschrijf. De vloeren bestaan uit bruinkleurige vloertegels van 30x30 cm. De plafonds zijn afgewerkt met gipsplaten en de meeste wanden idem, uitgezonderd de badkamer waar de wanden zijn betegeld met kleine bruine wandtegels met bloemmotief. Overal zijn eenvoudige boarddeuren afgehangen in vuren kozijnen.

Alle beschreven ruimtes zijn gerealiseerd in de periode 1970-1980. Het was een direct gevolg van de komst van de melktank. Hiervoor moest een melklokaal worden gerealiseerd. Deze ruimtes werden binnen de bestaande deel in de strook achter de eerste baanderdeuren opgezet. De functie van de baanderdeuren verviel op dat moment. Dit was ook mogelijk omdat er verder naar achteren nog een toegang tot de deel was. De restanten van het melklokaal zijn overigens nog zichtbaar aan de rechterzijde van de deel net achter het voorhuis.

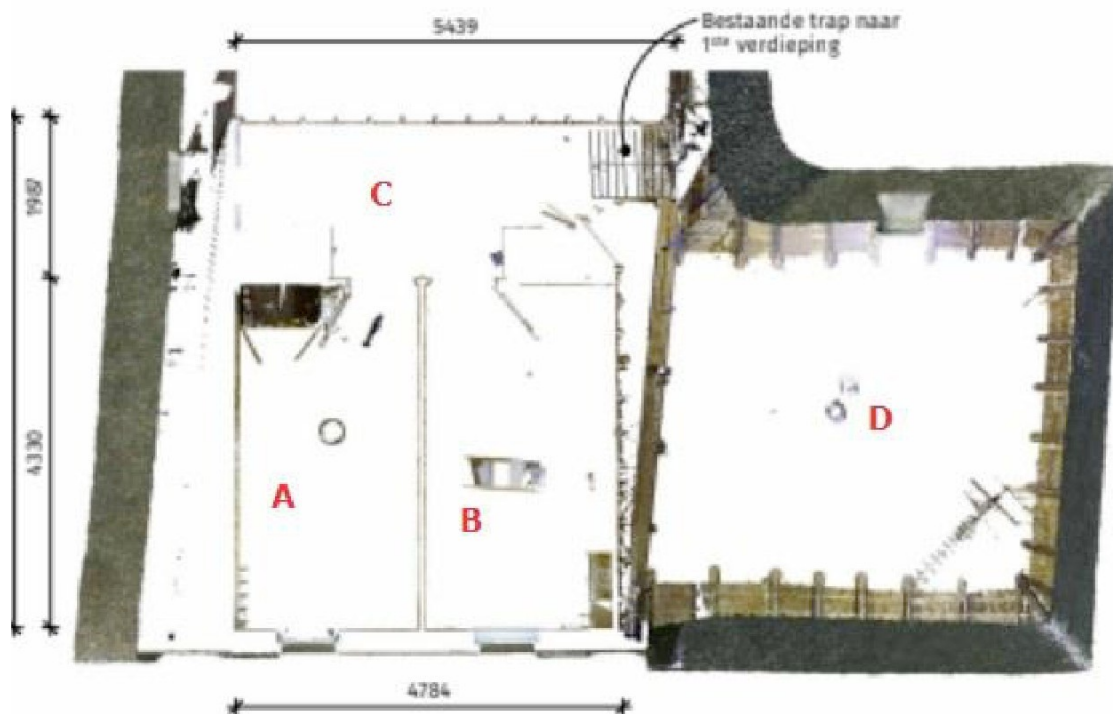
Afb.60 De zijkant van de verzamelruimtes H met de blauwe baanderdeuren waarin nu twee deuren zijn opgenomen.

De zolderverdieping

Algemeen

De zolder is verdelen in twee grote ruimtes waarvan die boven het hoofdhuis weer onderverdeeld is. Op de zolder boven het hoofdhuis zijn twee slaapkamers en een soort overloop afgesloten. Deze kamers zijn gerealiseerd op een verhoogde vloer op balken ca. 25 cm boven de oude zoldervloer.

De zolder boven de aanbouw (D) is onverdeeld en zichtbaar van vloer tot nok.

Afb.61 Plattegrond huidige situatie zolders met aanduiding ruimtes.

Zolder hoofdhuis (A,B EN C)

Hier is onder de hanebalken een grotere ruimte ingedeeld in drie afzonderlijke kamers op een verhoogde vloer. De voorste twee kamers liggen naast elkaar aan beide zijden van de zolder. Ze ontvangen daglicht via de kleine vensters in de voorgevel. Over de houten vloeren liggen verschillende soorten vloerbedekking. De wanden bestaan uit een houten raamwerk die is afgewerkt met dunne multiplexplaten. Deze platen zijn voorzien van schijnnaden waardoor het moet lijken als verticaal wandbeshot. Alle plafonds bestaan uit gipsplaten op een bovenliggend regelwerk van dunne balken. De stompe binnendeuren zijn alle van het eenvoudige boardtype, afgehangen in vuren kozijnen.

In de kamer aan de rechterzijde van de zolder (b) is een versleept rookkanaal aanwezig. Het kanaal wordt gevormd door gasbetonblokken die worden ondersteund door twee rechthoekige grenen balken. Het kanaal loopt door het plafond verder in de richting van het dak.

Dwars voor de beide beschreven kamers ligt nog een kamer met dezelfde afwerkingen (kamer C). Het is eigenlijk meer een overloop want om de voorste kamers te bereiken moet men altijd door deze ruimte. Daglicht valt hier door een klein kunststof dakraam.

Afb.62 Interieur kamer A.

Afb.63 Interieur kamer B met rookkanaal.

Afb.64 Interieur kamer/overloop C met links de trapopgang, daarnaast de deur naar zolder D en uiterst rechts de twee toegangsdeuren tot kamer B en A.

Deze kamers zijn hier ingetimmerd door of in opdracht van [REDACTED] en zijn vrouw ten behoeve van hun kinderen. Vermoedelijk is de basis hiervoor gelegd in de periode 1970-1980 maar heeft er later in de periode 1980-1990 nog een modernisering plaatsgevonden, te oordelen aan het gebruik van de multiplex wandbetimmering. Het versleepte rookkanaal van gasbetonblokken past in de bouwtraditie van 1960-1970. Het lijkt er wel op dat men hiervoor gebruik heeft gemaakt van de houten ondersteuningsconstructie die al aanwezig was.

Zolder aanbouw

Deze ruimte is onverdeeld en nooit afgetimmerd. We lopen over de grenen delen van de oorspronkelijke zoldervloer en kijken tot in de nok tegen de rietbedekking en de sparren met rietlatten aan. Er is een toegangsdeur vanuit de overloop maar om de zolder te betreden moet men eerst diep bukken om onder de doorlopende gebintplaat heen te komen.

Afb.65 De zolder boven de aanbouw met de oorspronkelijke vloer, borstwering en sparrenkap.

3.6 Korte beschrijving en analyse deel

Om een compleet beeld te verkrijgen van de boerderij aan de Oude Rijksweg 75 wordt hier de deel en dan vooral de hoofdstructuur van gebintstellen behandeld.

In totaal staan er op de deel zeven gebintstellen. Zie bijlage 1. Opvallend zijn hierbij de verschillende h.o.h afstanden tussen de gebintstellen. Althans, dat lijkt vooral zo omdat gebint nr.4 in de tekening eigenlijk geen echt gebint is maar alleen twee stijlen onder de gebintplaat zonder ankerbalk, korbelen en schoren in de lengterichting. Zie afb.68. Als we deze wegdenken is de h.o.h afstand redelijk gelijk, uitgezonderd die tussen gebint 5 en 6. Gemiddeld bedraagt de afstand 450 cm.

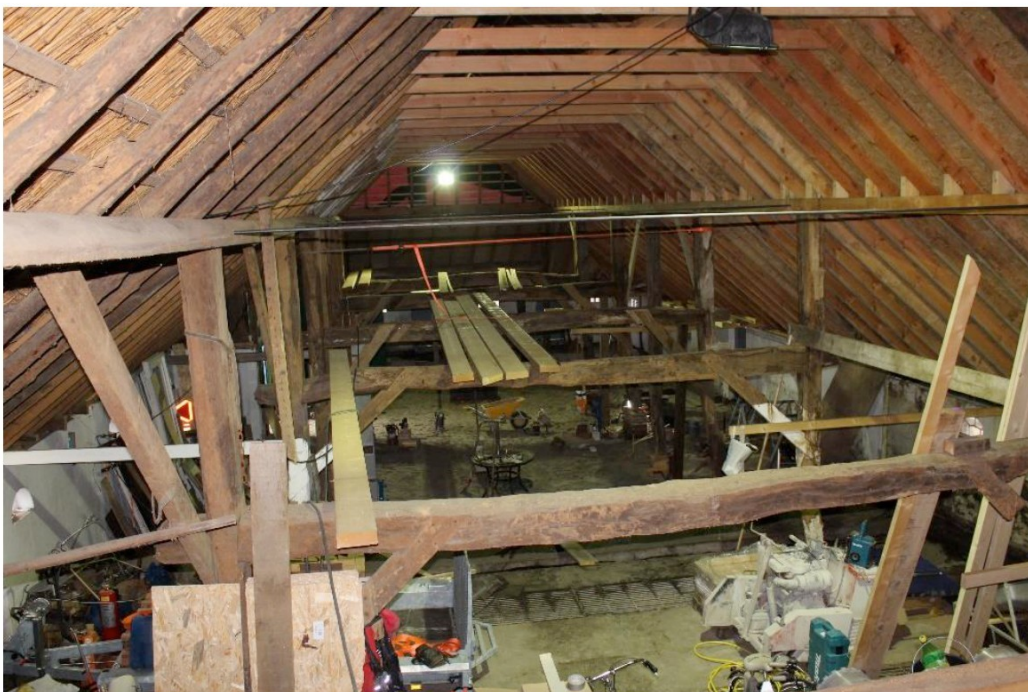
Men kijkt dus op de deel belangrijk af van de (oudere) h.o.h afstanden in het voorhuis, welke ca. 230 cm bedragen.

Een ander opvallend gegeven is de halfhoutse bevestiging van de korbelen bij alle gebintstellen op de deel en de achterste in het voorhuis. Het betreft balken van ca. 6x16 cm die met een zwaluwstraatvormige keep aan de gebintstijl en ankerbalk verbonden zijn. Het korbeel bevindt zich stelselmatig aan de voorzijde van het gebint en daar ingekeept en vernageld met draadnagels.

Interessant is het feit dat er twee oudere ankerbalken zijn hergebruikt, namelijk die van de gebintstellen 3 en 6. Dit is zichtbaar aan de lege gaten onderin de balk van een voormalig ouder korbeel welke met pen-en-gat verbinding was verbonden aan (een oudere en verdwenen) gebintstijl. Deze wijze van verbinden is ouder dan de halfhoutse en vernagelde wijze, welke pas vanaf het einde van de 19^e eeuw in deze regio werd toegepast.

Het lijkt er met andere woorden sterk op dat men tijdens de verbouw in 1893 (of mogelijk zelfs later in 1925) ook de deel heeft aangepakt en meerdere gebintstellen moderniseerde, waarbij men natuurlijk waar mogelijk gebruik maakte van oudere onderdelen.

Van de zijmuren is het overgrote deel vervangen aan het einde van de vorige eeuw,²⁰ waardoor we tot de conclusie komen dat alleen de hoofdvorm van de deel en het casco van gebintwerk aldaar nog van belang is voor het totaalbeeld van dit monument.

Afb.66 De deel naar achteren gezien vanaf de zolder van het voorhuis.

²⁰ Vriendelijke mededeling van de eigenaar [redacted] J.

Afb.67 Gebintstel met hergebruikte ankerbalk. Zichtbaar aan de ver doorgestoken pen met toognagelgaten en het lege gat onderin de ankerbalk van de bevestiging van een korbeel in een oudere situatie. We zien ook het jongere korbeel dat tegen de zijkant van stijl en ankerbalk aan is vernageld.

Afb.68 De deel gezien van achteren naar voren met rechts vooraan op de foto de stijl zonder ankerbalk (gebint 4 op de plattegrond in bijlage 1.)

Hoofdstuk 4. Waardestelling

4.1 Beschouwingsniveau

Allereerst wil ik het beschouwingsniveau vaststellen, waarop ik de waardestelling ga uitvoeren. Ik richt mij hier specifiek op het voorhuis van Oude Rijksweg 75.

Ik volg hierbij de volgorde zoals gehanteerd in de voorafgaande hoofdstukken.

Ik onderscheid hier twee hoofdsoorten waardestellingen, te weten: een externe of contextuele waardestelling en een interne waardestelling. Het pand van onderzoek is een aangewezen Rijksmonument en er heeft daarmee een externe waardestelling plaatsgevonden. Ik zal dus alleen de interne waardestelling behandelen.

4.2 Type waardestelling en vergelijkingsniveau

Interne waardestelling

De interne waardestelling is alleen op cultuurhistorische waarden gebaseerd en vindt hier plaats op lokaal niveau. Ik doe dit zoveel mogelijk volgens de richtlijnen voor bouwhistorische onderzoek, uitgegeven door de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed in 2009.

Bij een interne waardestelling worden de specifieke monumentenwaarden geclassificeerd in drie categorieën:

- Hoge monumentenwaarde, deze zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of betekenis van het object. (blauw gekleurd op de tekeningen)
- Positieve monumentenwaarde, deze zijn van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object. (groen gekleurd in de tekeningen)
- Indifferente monumentenwaarde, deze zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object. (geel gekleurd in de tekeningen)

Binnen de interne waardestelling hanteer ik twee vergelijkingsniveaus of deelwaardestellingen, te weten:

- Architectuurhistorische waarden;
- Bouwhistorische waarden;

Deze deelwaardestellingen worden getoetst aan de hand van de criteria gaafheid en zeldzaamheid.

Onder de waardestellingen staat een waardestellingsrepresentatietekening.

Hierna afgekort WRT.

In deze WRT wordt met de bovenstaande kleuren de tekst zoveel mogelijk ondersteund en deze moet men dan ook nooit los van elkaar zien. Bij twijfel aan de WRT's is de beschrijving in de tekst leidend.

De volgorde van de waardestellingen volgt zoveel mogelijk de beschrijving, zoals die zijn beschreven in hoofdstuk 3.

4.3 Waardestellingen

4.3.1 Waardestellingen Oude Rijksweg 75

Waardestelling stedenbouwkundige situatie en context

Stedenbouwkundig heeft dit pand een hoge monumentenwaarde, zowel bouwhistorisch als architectuurhistorisch. Het pand maakt deel uit van de overwegend 19^e eeuwse lintbebouwing in dit deel van Staphorst. Deze volgde de grofweg Noord-Zuid verlopende ontginningswerkzaamheden die al in de Middeleeuwen begonnen. Het gaat verder om een, in hoofdvorm, gaaf en vrij zeldzaam voorbeeld van een typische langgerekte dwarsdeelboerderij van het Staphorster type met laat 19e eeuwse aanbouw aan het voorhuis.

Waardestelling Bouwmassa

De bouwmassa van dit pand is voor het overgrote deel tot stand gekomen tijdens de bouw van de gehele boerderij in de periode 1860-1870 én de ingrijpende verbouw van 1893. De hoofdvorm is sindsdien in een ongewijzigde staat gebleven en daarom een gaaf voorbeeld van een voorhuis uit bovenstaande periode met aanbouw en verbouw in 1893. De oudste plattegrond is nog deels te herleiden in de bouwmassa en dit geldt ook voor het deel uit 1893. Om die reden ken ik de bouwmassa dan ook een hoge monumentenwaarde toe.

Gevels

De voorgevel van dit pand dateert voor een deel nog uit de bouwtijd maar er is veel baksteenwerk vervangen tijdens de ver- en aanbouw in 1893 en daarna. De indeling van de vensters in de gevel correspondeert nog met de indeling aan de binnenzijde. Ondanks het feit dat alle kozijnen en vensters al eens vervangen zijn is hun plaats in de gevel belangrijk voor de afleesbaarheid van de historie van de indeling binnen. De vensters zelf vallen daarmee niet onder de hoge monumentenwaarde. Dit geldt wel voor de plek van de muuropeningen. De vensters vallen door hun uitvoering met roeden, gebaseerd op de periode tussen 1965 en 1980, wel onder een positieve waardering

De zijgevel rechts dateert nog uit 1893, met uitzondering van de vensters. Ook hier geldt dat de vensters zelf niet onder de hoge monumentenwaarde vallen maar de muuropeningen wel. Het is een vrij gaaf voorbeeld van een zijgevel van een aanbouw uit 1893 tegen het voorhuis van een oudere boerderij. De vensters vallen door hun uitvoering met roeden, gebaseerd op de periode tussen 1965 en 1980, wel onder een positieve waardering.

De linkerzijgevel is behoorlijk gewijzigd sinds de bouwtijd. Zowel het muurwerk als de kozijnen zijn niet meer oorspronkelijk. Wel zijn ze gebaseerd op voorgangers en is de zijgevel onderdeel van de ongewijzigde hoofdvorm van het oorspronkelijke voorhuis. Daarom ken ik deze zijgevel een positieve monumentenwaarde toe, met name op bouwhistorische gronden. De vensters vallen door hun uitvoering met roeden, gebaseerd op de periode tussen 1965 en 1980, ook onder een positieve waardering

De beide kleine stukken achtergevel vormen belangrijke aanwijzingen hoe de hoofdvorm van het voorhuis er uitzag. Omdat links het muurwerk is verstoord en men een vrij recent venster heeft aangebracht, valt dit deel gevel onder een positieve waardering. Het is niet meer gaaf en ook niet zeldzaam in Staphorst. Het is alleen nog van belang voor het inzicht in de bouwhistorie van het voorhuis. Dit geldt in principe ook voor het kleine deel achtergevel aan de

rechterzijde. Hier is het deurkozijn uit 1924 vervangen voor een laat 20^e eeuwse exemplaar. Het muurwerk is nog wel redelijk oorspronkelijk maar niet zeldzaam of gaaf. Ook hier dus een positieve waardering op bouwhistorische grondslag.

De draagconstructie

De restanten van de voorste twee gebintstellen zijn van een hoge monumentenwaarde door hun afleesbaarheid aan de hand van bouwsporen en belangrijke positie binnen de oudste opzet van dit voorhuis. Met name bouwhistorisch maar ook architectuurhistorisch van groot belang voor het monument. Het jongere, derde gebintstel achterin het voorhuis is minder zeldzaam maar verder wel gaaf. Deze ken ik een positieve waarde toe, met name vanwege zijn locatie op de plek van een ouder gebintstel.

De balklaag van de zoldervloer, die hoort bij de aanbouw uit 1893, kon niet worden onderzocht. We kunnen er echter wel vanuit gaan dat de balklaag nog in situ te vinden is. De waarde van een dergelijke vloer is hoog door zijn belang voor de bouwhistorie van de laat 19^e -eeuwse aanbouw. Vloeren uit die periode zijn over het algemeen niet zeldzaam in Staphorst maar dit specifieke exemplaar van een vrij zeldzame aanbouw tegen een voorhuis wel.

Ik ken de balklaag van de aanbouw dan ook een hoge waarde toe om architectuurhistorische en bouwhistorische redenen. (In WRT 1 is de draagconstructie aangegeven door het blauwe kruis boven de centrale kamer. Deze slaat dus niet op de daar aanwezige plafonds. Dit geldt ook voor de draagbalken van de aanbouw, welke niet in het zicht zijn).

De kapconstructie

De kapconstructie van het hoofdhuis dateert mogelijk grotendeels uit de bouwtijd. Het is daarmee een belangrijk onderdeel van het totale voorhuis en van hoge monumentenwaarde door zijn relatieve zeldzaamheid en gaafheid.

De kapconstructie van de aanbouw stamt nog vrijwel geheel uit 1893. Het is daarmee een gaaf en zeldzaam voorbeeld van een complete kapconstructie uit 1893 boven een aanbouw tegen een ouder voorhuis. Dit resulteert in een hoge monumentenwaarde, zowel bouwhistorisch als architectuurhistorisch. (Voor de leesbaarheid van WRT 2 is dit niet ingetekend in de vorm van een blauw kruis).

Het interieur

De begane grond

Op de begane grond zijn nog weinig interieurelementen uit de bouwtijd aanwezig.

Ik noem eerst de zaken met een hoge monumentenwaarde. Het gaat dan om de hoofdvorm van het voorhuis met daarin de centrale kamer met de binnenmuren eromheen. De muren maken onderdeel uit van de oudste opzet van het voorhuis, samen met de restanten van de twee voorste ankerbalkgebinten. Hierdoor is de historische gelaagdheid nog altijd inzichtelijk en afleesbaar. Het geeft ook belangrijke informatie over de historische ontwikkeling van voorhuizen in combinatie met het gebruik van gebintstellen.

De beide gehoute en beschilderde binnendeuren dateren vermoedelijk uit 1893 en vallen onder de hoge waarde door hun zeldzame en gave staat binnen dit voorhuis.

Een ander element met een hoge waardering is de kelder met daarboven de bedstede. De kelder is een belangrijk onderdeel van de oudste opzet en de bedstede erboven is mogelijk even oud of net iets jonger en dan nog altijd laat 19^e eeuwse. Het zijn belangrijke elementen in dit voorhuis die veel vertellen over het gebruik van de verschillende ruimtes.

Als laatste noemen we de gang (F) welke als zodanig belangrijk afwijkt van de indeling in andere voorhuizen in Staphorst. Het is daarmee een vrij zeldzaam onderdeel van de indeling in het voorhuis en het vertegenwoordigt daarmee een hoge monumentenwaarde op bouwhistorische gronden.

De volgende zaken kregen een positieve monumentenwaardering:

De houten wand tussen F en ruimte G dateert vermoedelijk deels uit 1893 en 1924. De wand is niet gaaf en ook niet bijzonder zeldzaam. Wel is ie van belang voor de afleesbaarheid van de bouwhistorie wat betreft de kamers aan de linkerzijde van het voorhuis, mede in relatie tot de functie van gang F.

De wandtegels in de centrale kamer (D) met daarbij het betegelde U-vormige plateau. De meeste tegels zijn niet erg zeldzaam. Toch dateren veel tegels, waaronder de in het oog springende beschilderde banden en tableaux vermoedelijk uit de periode rond 1925. Daarmee zijn ze ook al bijna 100 jaar oud en passen ze goed binnen de Staphorster traditie om één of meerdere wanden in de "mooie" centrale kamer te betegelen. De tegels vertegenwoordigen dan ook een positieve monumenten waardering.

Voor het overige interieur geldt dat de wand- en plafondafwerkingen en vloeren niet zeldzaam zijn en ook niet (altijd) gaaf. Dit houdt in dat de overige interieurafwerking een indifferente waarde heeft. In de WRT tekeningen aangegeven met de geel ingekleurde cirkels.

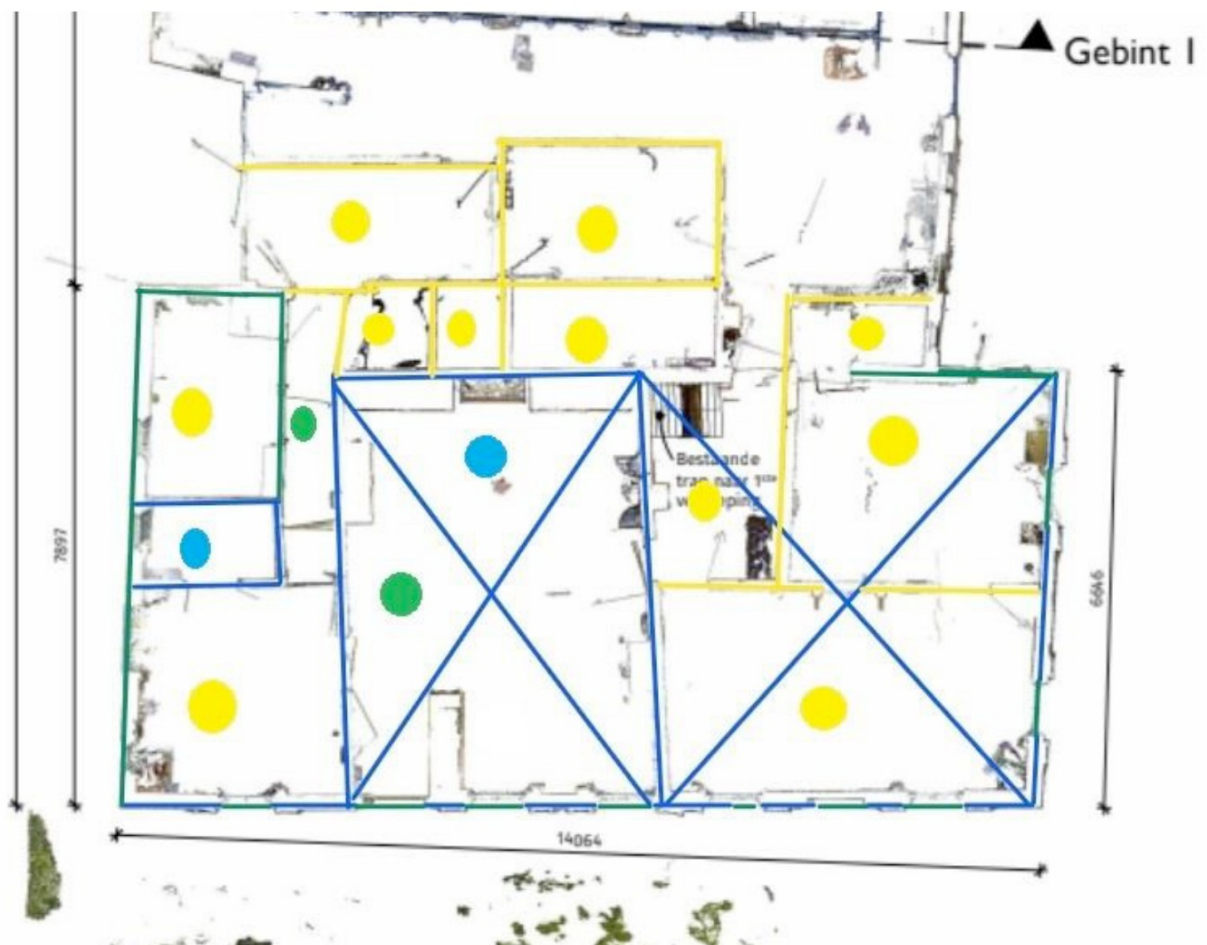
De zolderverdieping

Voor het interieur op de zolderverdieping boven het hoofdhuis geldt dat de wand- en plafondafwerkingen en vloeren niet zeldzaam zijn en ook niet (altijd) gaaf. Dit houdt in dat de interieurafwerking een indifferente waarde heeft. In de WRT tekeningen aangegeven met de geel ingekleurde cirkels. De gele kruizen geven de waarde aan van de plafonds van de kamers en niet de kap erboven.

De zolder boven de aanbouw heeft geen interieurafwerking.

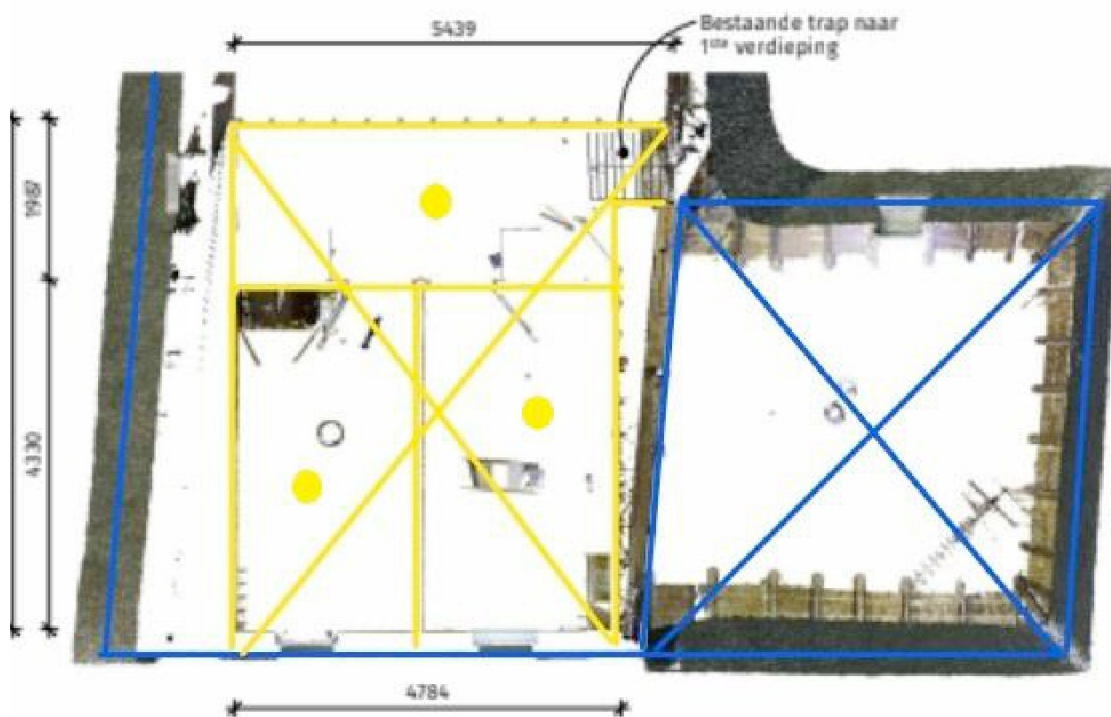
Waardestellingsrepresentatietekeningen

WRT 1. Begane grond

	hoge monumentwaarden
	positieve monumentwaarden
	indifferente monumentwaarden
	monumentwaarden van plafond, zoldering of kap (3 categorieën)
	interieuraspecten (3 categorieën)

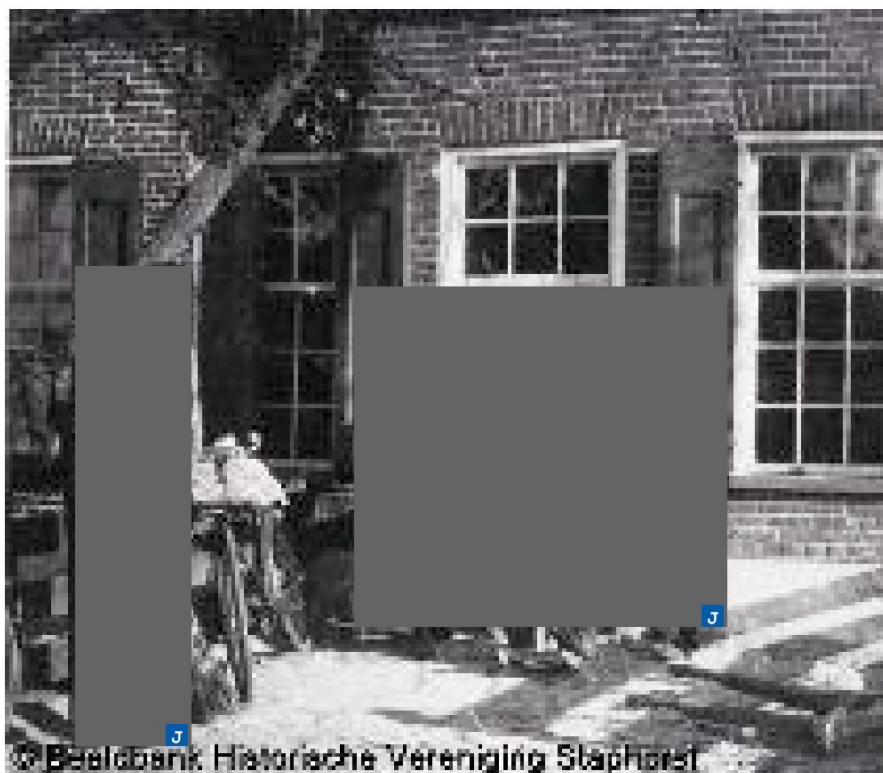
WRT 2. Zolderverdieping

	hoge monumentwaarden
	positieve monumentwaarden
	indifferente monumentwaarden
	monumentwaarden van plafond, zoldering of kap (3 categorieën)
	interieuraspecten (3 categorieën)

Hoofdstuk 5. Conclusie

We kunnen concluderen dat er in dit voorhuis veel zaken zijn gewijzigd in de loop der jaren. Daardoor zijn er relatief weinig waardevolle historische elementen te vinden in zowel het exterieur als het interieur. Toch is de oudste fase nog enigszins te reconstrueren aan de hand van de binnenmuren en de restanten van de twee voorste gebintstellen. Het is aan te bevelen om deze oudste onderdelen, ongeacht de staat, toch zoveel mogelijk te behouden voor de toekomst. Het stelt ons dan ook in de toekomst nog in staat om te zien hoe de ontwikkeling van de boerderijbouw in Staphorst zich voltrok vanaf ca.1860 en via 1893 verder de 20^e eeuw in. Dit kan weer tot hulp zijn bij de beoordeling van bouwmassa in toekomstige onderzoeken van andere boerderijen in Staphorst en omgeving.

Afb.69 Foto van een gezin voor de deur van de aanbouw. De foto is niet gedateerd maar is mogelijk genomen in de periode 1900-1925.

Hoofdstuk 6. Gebruikte literatuur en bronvermelding

- J. Poortman, *"Geschiedenis van de gemeente Staphorst"*. Groningen 1978.
- B. Hoeve, *"Gaoi'j mit Oostert uut?"*. Uitgegeven door de historische vereniging Staphorst in 1987.
- E. L. van Olst, *"Uilkema, een historisch boerderij-onderzoek deel 1"*. Arnhem 1991.
- E. L. van Olst, *"Uilkema, een historisch boerderij-onderzoek deel 2"*. Arnhem 1991.
- B. Kooij en J. Toebast, *"Het grote boerderijen boek"*. Zwolle 2013.
- J. Pluis, *"De Nederlandse tegel 1570-1930"*. Leiden 1997.
- Piet Bot, *"Vademecum, historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur"*. Alphen aan de Maas 2009.
- R. Blijdestein en R. Stenvert, *"Bouwstijlen in Nederland 1040-1940"*. Nijmegen/Amsterdam 2000.
- Kadastrale archieven voor hulpkaarten, OAT's en historie eigenaren 19^e/20^e eeuw. Oorspronkelijk perceelnummer X 3200 Filiatie: X 9853-AA 1610-AQ 811.

Gebruikte hulpkaarten: X585-X1074-AA39A en een herverkavelingskaart van Staphorst sectie AQ uit 2021 archiefnummer: 19

Gebruikte veldwerken: X 170-X328-X345.

- Herkomst afbeeldingen:

Poortman: Afbeelding: 1

Google Earth: Afbeelding 10

Kadaster (archief): Afbeelding 3 t/m 9

RCE beeldbank: Afbeelding 13,14,17,19,20,37,56 en bijlage 2.

Buro de Haan: Afbeeldingen 23,34,36,59,61 en bijlage 1. (Veel afb. zijn bewerkt door de auteur).

Uilkema: Afbeeldingen 48, 49 en 50.

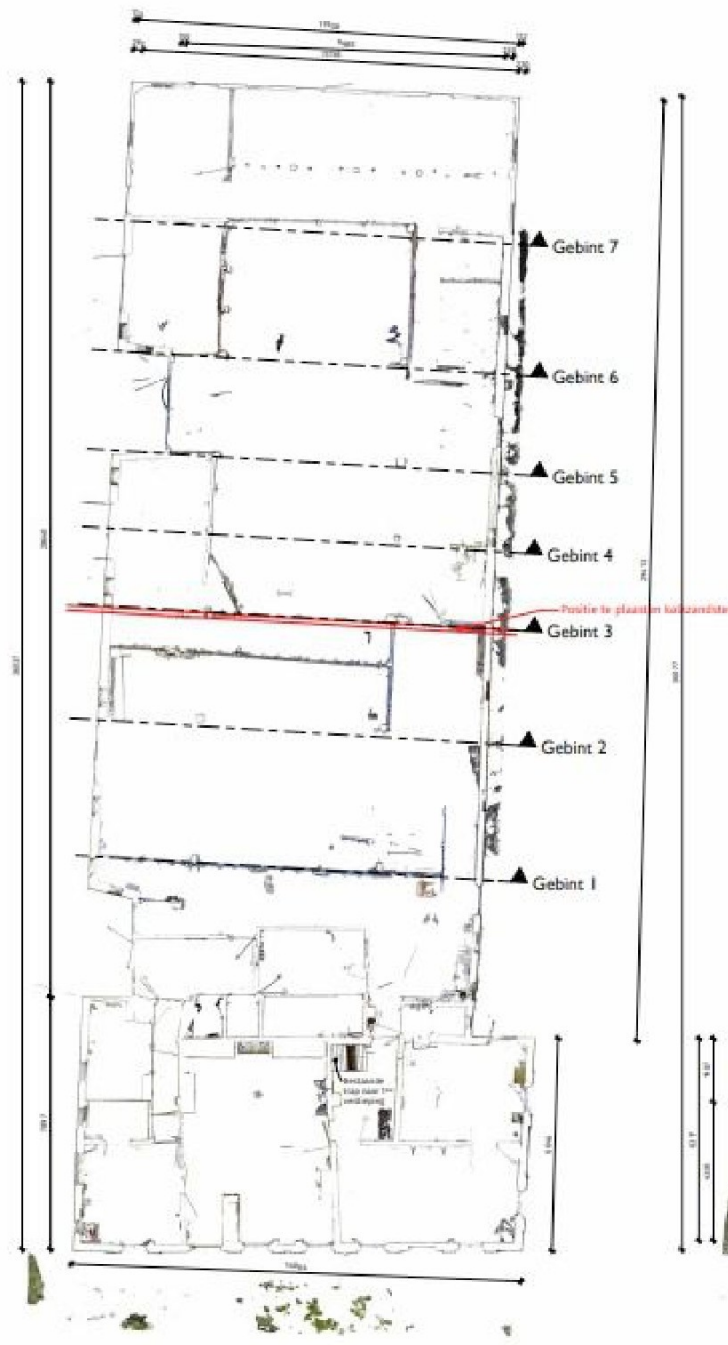
Beeldbank historisch vereniging Staphorst: Afbeeldingen 15 en 69.

Auteur: De resterende afbeeldingen.

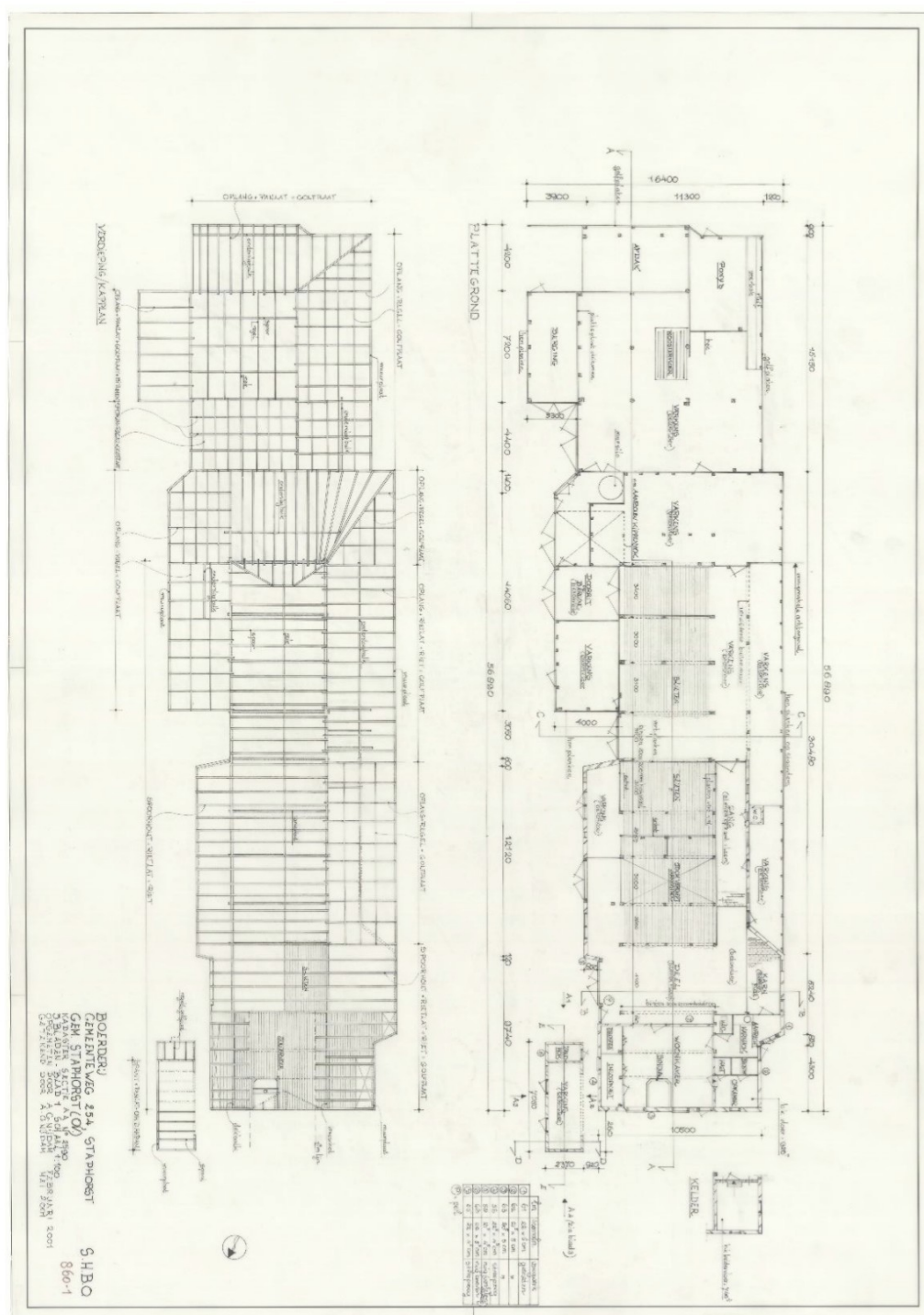
De plattegronden zijn gemaakt door Buro de Haan en met toestemming bewerkt door de auteur.

Hoofdstuk 7. Bijlagen

Bijlage 1. Plattegrond begane grond voorhuis en deel 2023

Bijlage 2. SHBO opmetingstekening Gemeenteweg 254

Bijlage 3. Uittreksel kadastrale situatie 2023

Bijlage 4. Uittreksel monumentenregister RCE

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monumentnummer*: 34308

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 27 maart 1973
Kadaster deel/nr: 82848/32

Woonplaats*

Staphorst

Gemeente*

Staphorst

Provincie*

Overijssel

Kadastrale gemeente*

Staphorst

Sectie*

AQ

Kadastraal object*

Appartement aanduiding

Grondperceel

811

Omschrijving**

Gave boerderij van het Staphorstse type.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Boerderij (M)

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registratiegegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 24 november 2023

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen